

DE BEDRIJFSREVISOREN: EEN BEROEP IN BEWEGING

JAARVERSLAG
2017

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	3
Kerncijfers 2017	5
Markante feiten 2017	7
De digitalisering van het beroep: nieuwe uitdagingen, nieuwe kansen	9
Onze structuur	11
Raad	11
Uitvoerend comité	11
College van commissarissen	11
Jongerenraad	12
Comité wetgevende werkzaamheden	12
Coördinatiecel PCAOB	12
Interne diensten	13
Organisatie van de stage	14
Normen en auditdoctrine	18
Gedelegeerde Opdrachten	22
Openbaar Register	22
Vorming	26
Vaktechnische commissies	28
Juridische commissie	28
Commissie SME/SMP	30
Commissie publieke en non-profit sector	32
Commissie boekhoudkundige aangelegenheden	34
Internationale relaties	36
Tucht	38
Lijst van afkortingen	39
Colofon	39

VOORWOORD

Het jaarverslag is de gelegenheid bij uitstek voor de Raad van het IBR, voor zijn commissies en werkgroepen, alsook voor zijn personeel, om verslag uit te brengen over hun activiteiten in het afgelopen jaar. Het jaarverslag is ook de gelegenheid om de balans op te maken van de actuele kernthema's die van belang zijn voor ons beroep. In het hoofddeel van dit verslag vindt u een kwalitatieve beschrijving van de activiteiten van het Instituut in 2017. Ik zal hier een aantal actuele en bijzonder waardevolle thema's bespreken.

Een nog te voltooien en te beoordelen audithervorming

De audithervorming die voor organisaties van openbaar belang (OOB's) in werking trad op 17 juni 2016, is pas daadwerkelijk van toepassing geworden in 2017, na de goedkeuring van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren en de oprichting van het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren.

Concreet werden de regels inzake externe rotatie van de commissarissen van OOB's als eerste toegepast. In dit verband moesten een beperkt aantal OOB's hetzij een aanbesteding tot verlenging van het commissarismandaat uitschrijven, hetzij van auditkantoor veranderen. Er wordt nu ook bijzondere aandacht besteed aan de gewijzigde onafhankelijkheidseisen en aan de nieuwe presentatie van het controleverslag en de verplichting voor OOB's tot vermelding van de kernpunten van de controle, zonder voorbij te gaan aan de hervorming van het publiek toezicht.

Het is uiteraard nog te vroeg voor het analyseren van de impact van deze nieuwe eisen op de auditkwaliteit en de structuur van de auditmarkt, zijnde de belangrijkste vanaf 2010 door de Europese Commissie in haar Groenboek "Beleid inzake controle van financiële overzichten: lessen uit de crisis" aangevoerde argumenten.

Er dient echter te worden opgemerkt dat professoren van de Radboud Universiteit in Nederland onlangs een eerste onderzoek hebben uitgevoerd naar de impact van de externe auditkantoorrotatie. Deze studie leidt tot vrij gemengde resultaten met betrekking tot een betere onafhankelijkheid en auditkwaliteit, maar brengt ook een niet te verwaarlozen aspect aan het licht: de perceptie van de onafhankelijkheid en van de kwaliteit van de wettelijke controle is aan het verbeteren. Onze onafhankelijkheid en de kwaliteit van onze controles zijn weliswaar de beste argumenten voor het promoten van ons beroep, maar wat telt is de perceptie bij belanghebbenden.

Laten we niettemin hopen dat we – vooraleer de regels opnieuw te wijzigen – de nodige tijd nemen voor het implementeren van de audithervorming en het beoordelen van de impact ervan en de lessen die eruit kunnen worden getrokken. We zijn wat dat betreft positief over de beslissing van de enquêtecommissie PANA van het Europees Parlement om geen amendementen aan te nemen die de externe rotatietermijnen al willen inkorten of de wettelijke auditors willen opleggen om zich strikt tot deze activiteit te beperken.

En dit des te meer omdat het Belgische wetgevings- en regelgevingsproces inzake de audithervorming verre van compleet is. Vele koninklijke besluiten, meer bepaald het koninklijk besluit betreffende de organisatie van de stage en het koninklijk besluit houdende ons huishoudelijk reglement, moeten nog worden genomen, en de aanpassing van het normatief kader moet nog worden afgerond.

Grotere rol van de bedrijfsrevisor

Er zijn weliswaar sporadisch maar consequent aanwijzingen dat de bedrijfsrevisor een belangrijker rol krijgt toebedeeld bij het verwezenlijken van het algemeen belang. Er kan willekeurig worden vermeld: EMIR-rapporten, aanvullende verslagen in de Vlaamse overheidssector, talrijke in het ontwerp van nieuw Wetboek van vennootschappen en verenigingen voorziene nieuwe opdrachten, bijkomende verklaringen in geval van continuïteitsproblemen, diverse signaalfuncties, verklaring van niet-financiële informatie, enz.

De opheffing van de controle van quasi-inbrengen in KMO's, zoals die zich aftekent met de hervorming van het Wetboek van vennootschappen, dient echter te worden betreurd. De aandacht van de minister van Justitie en van de CFI werd gevestigd op het feit dat een dergelijke opheffing het aantal witwasverrichtingen kan doen toenemen, maar er wordt aangenomen dat striktere regels inzake belangenconflicten in vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid in dit verband volstaan. De toekomst zal dit uitwijzen.

Controle van KMO's

De belangstelling van de minister van Economie voor de contractuele controle van KMO's dient te worden beklemtoond. Dit blijkt meer bepaald uit het verzoek van de minister aan het IBR om samen met het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten een specifieke norm voor dergelijke controle op te stellen.

Een nog meer uitgesproken verschuiving in die zin werd vastgesteld in andere Europese landen zoals Italië, Zweden en Denemarken, die de drempels voor de wettelijke controle hebben verlaagd of zich hiertoe verbinden op basis van analyses die het belang en het nut ervan aantonen. Er is sprake om de op dit moment zeer lage auditdrempels in Frankrijk aanzienlijk te verhogen. Indien deze verhoging daadwerkelijk wordt doorgevoerd, zouden deze drempels echter waarschijnlijk nog onder de Belgische drempels liggen. België staat trouwens op de vijfde plaats van de landen van de Europese Unie met de hoogste auditdrempels.

Verder heeft het IBR, dat zich bewust is van het belang van deze aangelegenheid, een technische nota opgesteld voor zijn leden met betrekking tot de evenredige toepassing van de internationale controlestandaarden (ISA's) voor de wettelijke en contractuele controle van niet-complexe entiteiten, waarvan de meeste KMO's zijn. Zowel het ontwerp van norm met betrekking tot de contractuele controle van KMO's als de technische nota hebben als doel ervoor te zorgen dat de controle van een KMO kan worden uitgevoerd zonder buitensporige administratieve lasten, maar met een hoog kwaliteitsniveau in het belang van de KMO en in het openbaar belang.

Deugdelijk bestuur en verwachtingskloof

Recente gebeurtenissen hebben herhaaldelijk gewezen op de problematiek van deugdelijk bestuur van entiteiten in de publieke sector of door de overheid gecontroleerde entiteiten. De meest aangehaalde problemen zijn de vergoeding van de bestuurs- en adviesorganen en de naleving van de wettelijke procedures inzake overheidsopdrachten.

De eerste categorie problemen is hoofdzakelijk van ethische aard en de tweede categorie betreft inbreuken op wetten die geen betrekking hebben op financiële informatie. In het algemeen moeten commissarissen in dergelijke aangelegenheden enkel tussenkomen wanneer er sprake is van overtreding van bepalingen van het Wetboek van vennootschappen of van de statuten. De andere gevallen behoren niet tot hun formele opdracht.

Er dient echter te worden vastgesteld dat er bij het publiek een verwachtingskloof bestaat, zijnde gewettigde verwachtingen dat de commissaris maatregelen treft om te voorkomen dat dergelijke situaties zich voordoen, of om hier snel een einde aan te maken. Dit is overigens een goede manier voor de bedrijfsrevisoren om hun toegevoegde waarde te tonen.

Het IBR zal derhalve, in overleg met de belanghebbenden, het debat niet langer uit de weg kunnen gaan. Is het niet raadzaam dat de commissaris op de één of andere manier belangstelling vertoont voor de manier waarop de beginselen van deugdelijk bestuur worden nageleefd in de entiteiten die zij controleren?

2017 was een intens jaar voor het IBR. De talrijke en belangrijke wetgevende ontwikkelingen – hoofdzakelijk de omzetting van de boekhoudrichtlijn en de audithervorming, maar ook ontwikkelingen in het insolventierecht, antiwitwaswetgeving, hervorming van het Wetboek van vennootschappen, AVG en niet-financiële informatie – vereisten immers een fundamentele aanpak op het vlak van politieke contacten, vormingen, of nog – zou ik zeggen, vooral – op normatief vlak. Bepaalde initiatieven van andere economische beroepen vereisten ook bijzondere aandacht.

De middelen van het IBR – Raad, commissies en werkgroepen, en, niet te vergeten, het personeel – werden actief ingeschakeld. De Raad wil in het bijzonder hulde brengen aan het personeel van het Instituut en aan de betrokken commissies en werkgroepen voor hun ijver, volledige inzet en hoge kwaliteit van de door hen verrichte werkzaamheden.

Dit woord vooraf kan niet worden afgesloten zonder hen hiervoor hartelijk te bedanken.

Thierry Dupont,
Voorzitter IBR

DE BEDRIJFSREVISOR: EEN VERTROUWENSPARTNER EN TOEGEVOEGDE WAARDE

De bedrijfsrevisor is de wettelijke auditor in België. Hij is een onafhankelijke expert ten dienste van ondernemingen, publieke overheden en de non-profitsector. Zijn verslagen zijn bestemd voor tal van stakeholders zoals investeerders, leveranciers, werknemers, bankiers, klanten. Zijn belangrijkste opdracht is de betrouwbaarheid te waarborgen van de (geconsolideerde) jaarrekening, waarvan de gebruikers verwachten dat die een getrouw beeld geeft van het vermogen, de financiële toestand en de resultaten van de onderneming. De ongeveer 1.080 bedrijfsrevisoren oefenen (wettelijke) controleopdrachten uit en voeren, mits het naleven van onafhankelijkheidsregels, advieswerk uit. Naast het bewaken van de kwaliteit van de jaarrekening heeft de wetgever hem ook nog tal van andere opdrachten in de levenscyclus van de ondernemingen toevertrouwd en treedt hij in situaties met uiteenlopende en tegenstrijdige belangen op als onafhankelijke scheidsrechter. Door in alle onafhankelijkheid en in het algemeen belang te werken, creëert hij zowel bij klanten als bij de belanghebbenden het noodzakelijke vertrouwen. Betrouwbare informatie en vertrouwen is een eerste en noodzakelijke voorwaarde voor economische groei en welvaart.

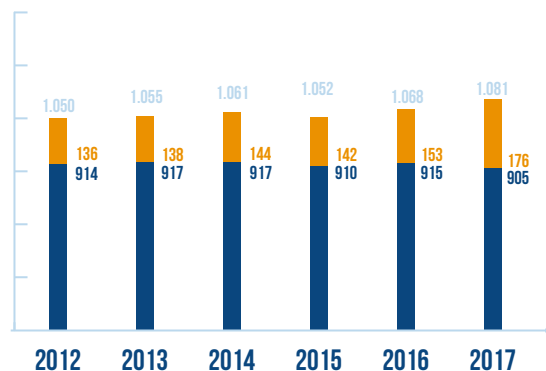
DE MISSIE VAN HET IBR

Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren is de bij wet opgerichte beroepsorganisatie die de bedrijfsrevisor steunt in het vervullen van zijn cruciale rol in het maatschappelijk en economisch bestel: deze van een financiële expert die door zijn onafhankelijkheid, deskundigheid en integriteit een fundamentele schakel is in het creëren van economische stabiliteit en vertrouwen van alle actoren. De belangrijkste opdrachten van het IBR zijn de dienstverlening aan, de permanente vorming en de organisatie van de stage van de bedrijfsrevisor. Het beroep is onderworpen aan een extern onafhankelijk publiek toezicht, sinds 1 januari 2017 toegewezen aan het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren, hetgeen rechtstreeks bijdraagt tot het vertrouwen van derden in de betrouwbaarheid van de financiële informatie van ondernemingen en organisaties.

KERNCIJFERS 2017

HET BEROEP

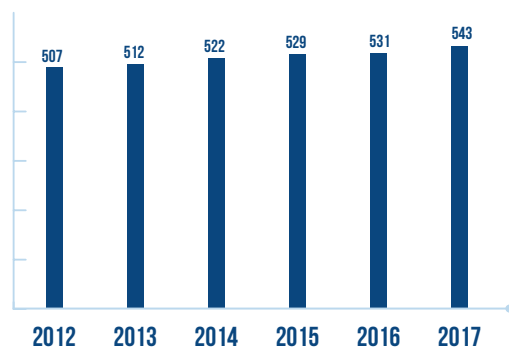
BEDRIJFSREVISOREN (NATUURLIJKE PERSONEN)

- Bedrijfsrevisoren die revisorale opdrachten uitvoeren
- Bedrijfsrevisoren die zich verhinderd verklaren om revisorale opdrachten uit te voeren

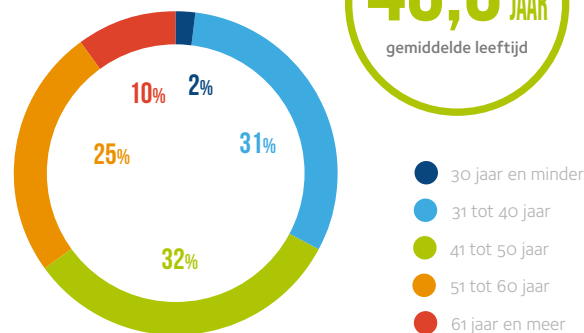
Aantal bedrijfsrevisoren op 31.12.2017
Bron: Openbaar register op 21/02/2018

BEDRIJFSREVISORENKANTOREN

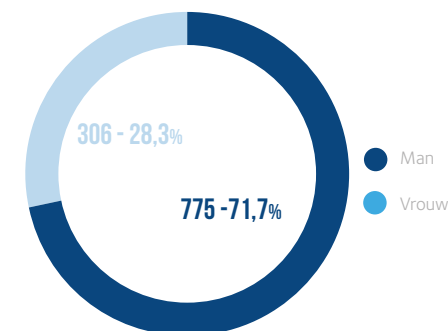
Aantal bedrijfsrevisorenkantoren op 31.12.2017
Bron: Openbaar register op 21/02/2018

VERDELING PER LEEFTIJDGROEP

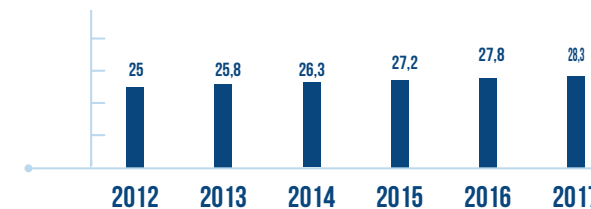

- 30 jaar en minder
- 31 tot 40 jaar
- 41 tot 50 jaar
- 51 tot 60 jaar
- 61 jaar en meer

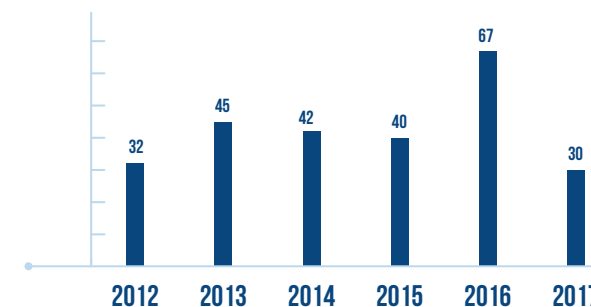
VERDELING MANNEN-VROUWEN

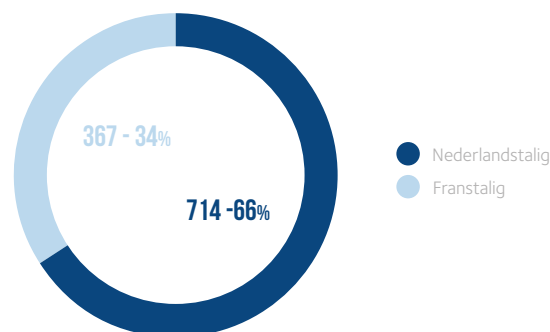
EVOLUTIE VAN HET AANTAL VROUWEN IN HET BEROEP (%)

EVOLUTIE VAN HET AANTAL VROUWEN DAT DE EED AFLEGDE (%)

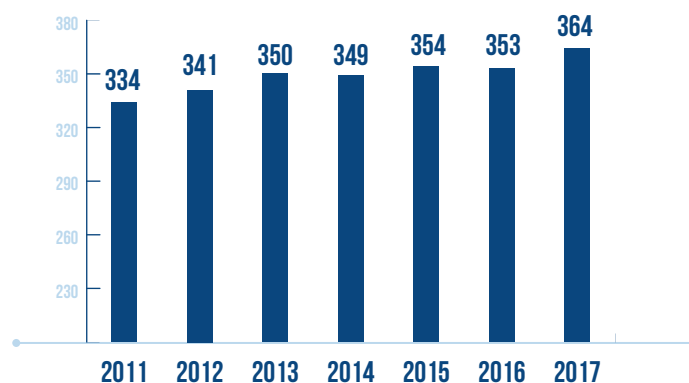
TAALVERHOUDING

- Nederlandstalig
- Franstalig

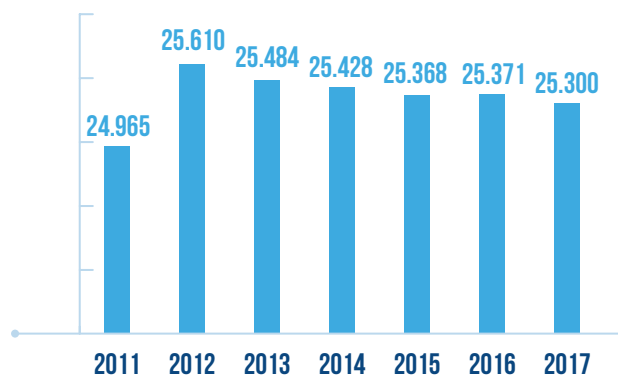
EVOLUTIE VAN DE ERELONEN

(MANDATEN EN PUNCTUELE OPDRACHTEN EXCLUSIEF VOORBEHOUDEN AAN
BEDRIJFSREVISOREN, IN MIO EURO)

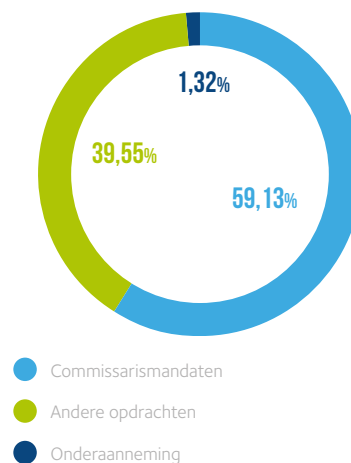
Bron: Aangifte van de bijdragen op 29/03/2018

CONTROLE-OPDRACHTEN (MANDATEN)

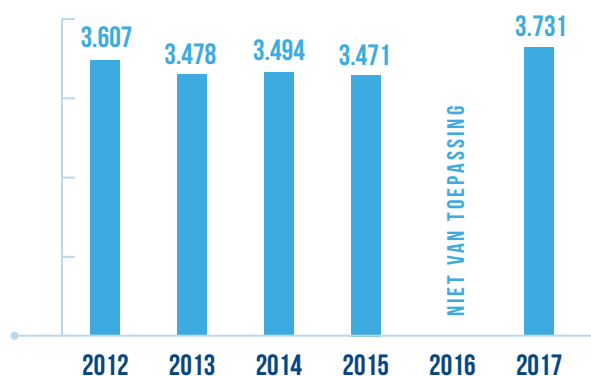
Bron: Aangifte van de bijdragen op 29/03/2018

AARD VAN DE OPDRACHT : VERDELING VAN DE OMZET VAN HET BEROEP (2017)

Bron 2017: Auditors Annual Cartography
(College van toezicht op de Bedrijfsrevisoren)

TEWERKSTELLING (VOLTUJDE EQUIVALENTEN)

Bron 2017: Auditors Annual Cartography
(College van toezicht op de Bedrijfsrevisoren)

COMMUNICATIE-TOOLS

DE IBR-WEBSITE IN 2017

225.434 [-4,4%]

Desktop

22.841 [+122%]

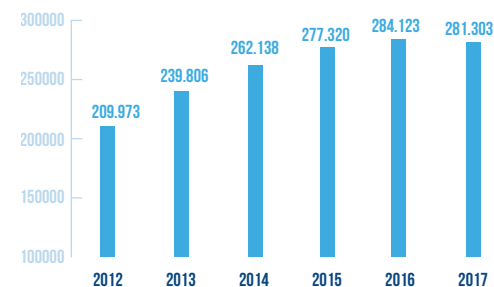
TABLET

33.028 [-13,2%]

MOBILE

EVOLUTIE VAN HET AANTAL BEZOEKEN OP DE IBR-WEBSITE IN 2017:

LinkedIn COMPANY PAGE

1.000 VOLGERS

MARKANTE FEITEN 2017

JANUARI 2017

Inwerkingtreding van de [wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren](#). Grondige hervorming van het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren. Voortaan wordt de kwaliteitscontrole en het toezicht op het beroep uitgeoefend door het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren.

MEI 2017

Inspectie van Financiën, Rekenhof, Audit Vlaanderen, Vlaamse Auditautoriteit Europese Structuurfondsen en IBR ondertekenen [geactualiseerde globale afsprakennota single audit](#).

Voorstelling van de [Code Buysse III](#): een leidraad voor niet-beursgenoteerde ondernemingen.

JULI 2017

IBR stelt einde aan de besprekingen over [een toenadering tussen de drie instituten van de economische beroepen](#).

APRIL 2017

[Algemene Vergadering IBR](#), 28 april 2017, auditorium KBC-bank.

JUNI 2017

IBR publiceert [brochure](#) over de verschillende soorten attesteringen die voorkomen bij de uit-eenlopende opdrachten van de bedrijfsrevisor.

AUGUSTUS 2017

[Koninklijk besluit van 21 juli 2017 betreffende de toekenning van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor alsook de inschrijving en registratie in het openbaar register van de bedrijfsrevisoren](#).

SEPTEMBER 2017

IBR publiceert gids met goede informaticapraktijken voor KMO's.

[Europese richtlijn 2014/95 over bekendmaking van niet-financiële informatie omgezet in Belgisch recht.](#)

Publicatie van [nieuwe wet Insolventie van ondernemingen](#).

OKTOBER 2017

[Publicatie van de nieuwe antiwitwaswet.](#)

NOVEMBER 2017

Buitengewone Algemene Vergadering IBR, 24 november 2017. Raadslid Daniel Kroes wordt vervangen door Nico Houthaave.

DECEMBER 2017

IBR publiceert [Brochure Data Analytics: The Future of Audit](#).

Data-analyse technieken zijn vandaag al stevig ingebed in de controleaanpak en bieden veel mogelijkheden om de auditkwaliteit te verbeteren.

21 december 2017–25 januari 2018: [Openbare raadpleging over het nieuw ontwerp van norm tot wijziging van de norm van 10 november 2009 inzake de toepassing van de ISA's in België.](#)

DE DIGITALISERING VAN HET BEROEP

Digitale ontwikkelingen kennen een exponentiële groei. Digitalisering zal een duidelijke impact hebben op het beroep en zal ertoe leiden dat auditors hun controleaanpak zullen moeten aanpassen. De auditor van de toekomst zal deze impact voor ogen moeten houden en steeds mee moeten zijn met de stand van de technologie. Alhoewel het nog onzeker is hoe groot de impact op het beroep zal zijn, staat één zaak alleszins vast: de digitale revolutie is op komst!

DE DIGITALISERING VAN HET BEROEP: NIEUWE UITDAGINGEN, NIEUWE KANSEN

Data analytics

Terwijl de hoeveelheid van transacties en gegevens steeds toeneemt, moet de auditor op zoek gaan naar nieuwe technieken die hem/haar in staat zullen stellen om een grote verzameling van gegevens te analyseren en te begrijpen. *Data analytics* is zo'n techniek. Het stelt de auditor in staat om een groot aantal gegevens te onderzoeken en conclusies te trekken over de informatie die ze bevatten.

Data analytics brengt belangrijke voordelen met zich mee. Eerst en vooral zal de steekproefgrootte aanzienlijk toenemen met als uiteindelijke doelstelling de volledige populatie van gegevens onder de loep te nemen. De kwaliteit van de controles zal er aanzienlijk op vooruitgaan. Dankzij de toenemende automatisering zal de efficiëntie van het werk van de auditor ook verbeteren aangezien hij/zij minder tijd zal besteden aan manuele analyses. Tot slot zal *data analytics* de mogelijkheid bieden aan de auditor om een beter begrip te verkrijgen van een entiteit waardoor de kwaliteit van zijn/haar risicobeoordeling zal toenemen.

Het is belangrijk om aan te geven dat *data analytics* ingebed kan worden in elke fase van de controleaanpak. Bij het plannen van de controle zal de auditor de data-analyse mogelijkheden moeten verkennen en zich de vraag stellen in hoeverre de gegevens beschikbaar zijn. Bij het uitvoeren van de controle zal de auditor de volledige populatie van transacties kunnen herberekenen en

regressieanalyses kunnen uitvoeren om de relatie te onderzoeken tussen de geboekte en de verwachte bedragen. De auditor zal hierbij gebruik kunnen maken van software zoals Excel en IDEA.

Uiteraard staan de auditor ook uitdagingen te wachten. De verwerving van de gegevens staat hierbij centraal en zal veel tijd in beslag nemen voor een auditteam. Ook zal de auditor geconfronteerd worden met moeilijkheden bij het toetsen van de volledige populatie van transacties waarbij er meer fouten zullen worden ontdekt dan bij het toetsen van steekproeven.

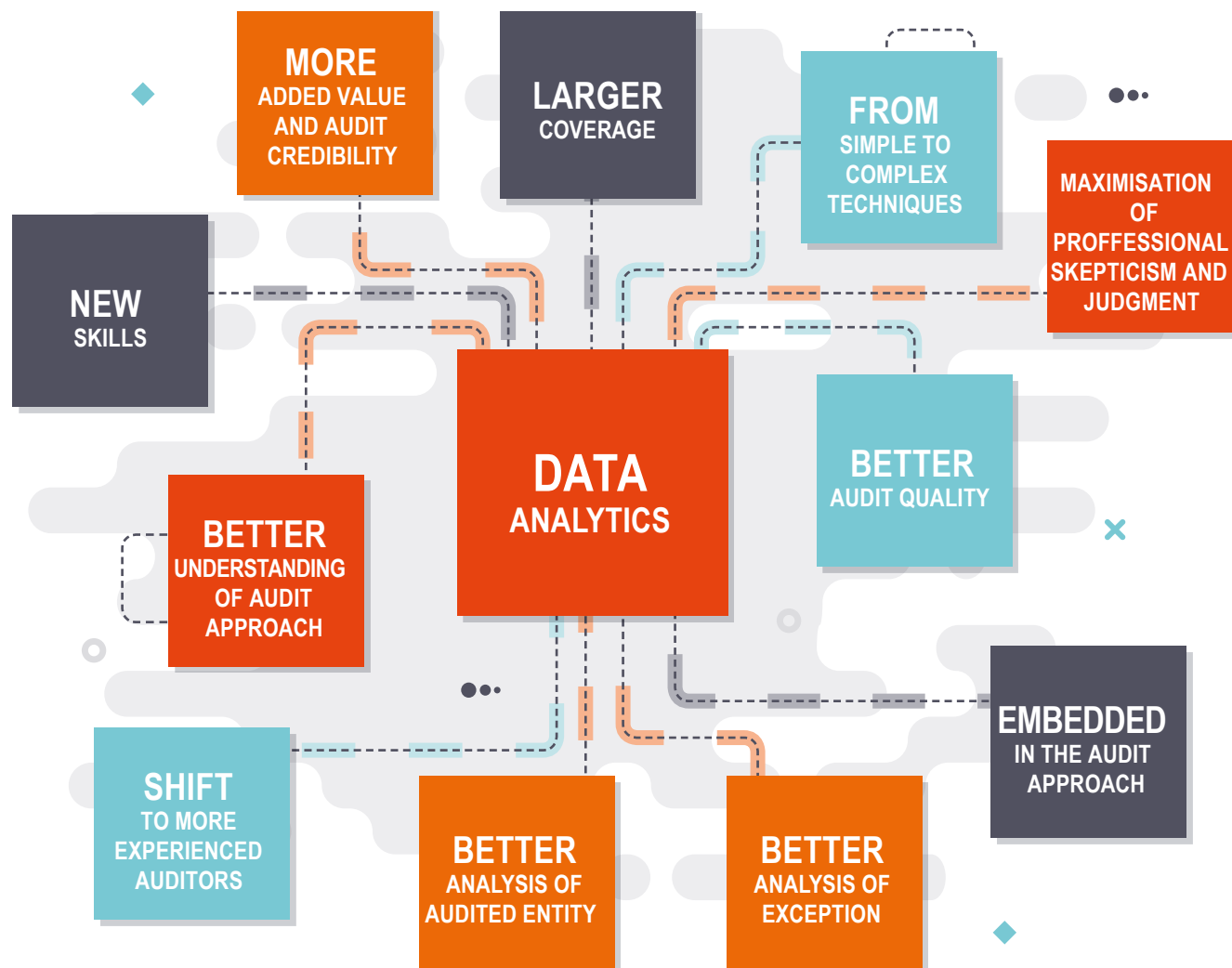
Artificiële intelligentie

De recente opkomst van artificiële intelligentie binnen het bedrijfsleven zorgt ervoor dat de auditor slechts over een beperkte ervaring beschikt in zulke omgeving. Dit betekent dat de auditor zijn/haar technologisch inzicht dient te vergroten, wil hij/zij in staat zijn om de betrouwbaarheid van zo'n informatiesystemen te kunnen beoordelen. Gelukkig bestaan er mogelijkheden voor de auditor om ondersteund te worden door artificiële intelligentie. Op dit moment is artificiële intelligentie in staat om documenten te lezen, te beluisteren en te verwerken aan een zeer hoge snelheid. Zo'n artificiële intelligentie kan omgaan met verschillende boekhoudnormen, zij het in Belgian GAAP of IFRS. Artificiële intelligentie is ook in staat om bewijskrachtig materiaal te lezen en te interpreteren en zo een advies te formuleren naar de auditor.

Blockchain

Er is ook een steeds grotere interesse voor de zogenaamde blockchain die initieel ontworpen was voor het cryptogeld *Bitcoin*. Vandaag richten ondernemingen en klanten zich tot een derde partij voor het uitvoeren van bijvoorbeeld hun financiële transacties, namelijk de bank. Door de *blockchain* wordt de interventie van deze derde partij overbodig en zullen ondernemingen en klanten rechtstreeks met elkaar verbonden zijn. De *blockchain* zorgt voor een gedecentraliseerde gegevensbestand of 'digital ledger' waarbij elke gebruiker van het netwerk in staat is om alle transacties te raadplegen. Het gaat hierbij om een netwerk van computers dat dankzij cryptografie wordt beveiligd. De technologie van de *blockchain* zou 'continuous auditing' mogelijk maken en zou een echte revolutie betekenen voor het auditberoep. Deze technologie is echter nog niet algemeen aanvaard en de steeds toenemende risico's van cyberaanvallen vallen ook niet uit te sluiten.

Data analytics, artificiële intelligentie en *blockchain* zullen in de toekomst voor grote veranderingen zorgen binnen het auditberoep. De vraag is niet of de auditor zich dient aan te passen aan deze nieuwe technologieën, maar eerder wanneer en hoe snel.

ONZE STRUCTUUR

Van links naar rechts: Fernand MAILLARD, Vincent ETIENNE, Eric MATHAY, Tom MEULEMAN, Hugues FRONVILLE, Thierry DUPONT, Marc BIHAIN (secretaris-generaal), Raynald VERMOESEN, Nico HOUTHAEVE, Luc VERRIJSEN, Lieven ACKE, Patricia LELEU, Patrick VAN IMPE, Wim RUTSAERT, Alexia CAUWE (diensthoofd). Ontbreekt op deze foto: Dirk SMETS.

Van links naar rechts: Eric MATHAY (penningmeester), Tom MEULEMAN, Thierry DUPONT, Vincent ETIENNE, Patrick VAN IMPE en Marc BIHAIN (secretaris-generaal).

RAAD

Het IBR wordt geleid door een Raad, samengesteld uit 14 bedrijfsrevisoren, waarvan één de functie van voorzitter en één de functie van ondervoorzitter uitoefent. De leden van de Raad worden verkozen door de Algemene Vergadering.

UITVOEREND COMITÉ

Het dagelijks bestuur van het IBR wordt door de Raad toevertrouwd aan een Uitvoerend Comité, dat maandelijks vergadert en dat ten minste bestaat uit de voorzitter, de ondervoorzitter en twee leden van de Raad.

COLLEGE VAN COMMISSARISSEN

Joelle BACQ en Carl ROMBAUT

Samenstelling van de Raad in 2017:

Voorzitter	Thierry DUPONT
Ondervoorzitter	Tom MEULEMAN
Leden van de Franse taalrol	Vincent ETIENNE, Hugues FRONVILLE, Patricia LELEU, Fernand MAILLARD, Eric MATHAY (secretaris-penningmeester) en Raynald VERMOESEN
Leden van de Nederlandse taalrol	Lieven ACKE (secretaris), Nico HOUTHAEVE (VANAF 24/11/2017), Daniel Kroes (tot 24/11/2017), Wim RUTSAERT, Dirk SMETS, Patrick VAN IMPE en Luc VERRIJSEN

In 2017 heeft de Raad 15 keer vergaderd. Na elke vergadering ontvangen de bedrijfsrevisoren een samenvatting van de uitgevoerde werkzaamheden en behandelde onderwerpen, individuele dossiers uitgezonderd. De Raad heeft 1 norm, 8 adviezen en 17 mededelingen goedgekeurd die bijdragen tot de ontwikkeling van de normen en rechtsleer. Een overzicht van deze rechtsleer is opgenomen in het hoofdstuk '[Normen en auditdoctrine](#)'.

Samenstelling van het Uitvoerend Comité in 2017:

Voorzitter	Thierry DUPONT
Ondervoorzitter	Tom MEULEMAN
Leden van de Raad	Vincent ETIENNE en Patrick VAN IMPE

JONGERENRAAD

Samenstelling:

Voorzitter	Daniel KROES (tot 24/11/2017)
Président	Jonathan ALEXANDRE (tot 22/09/2017), Sofie BILLIAUW (tot 15/06/2017), Catherine CEULEMANS, Annelies DEPLANCKE, Elise DEPROST, Laurent DETHIER, Gaëtan DUMORTIER, Cedric GISTELINCK, Benjamin GORLIER, Pierre GRIGNARD (vanaf 22/09/2017), Alexandre LECLER, Eva MEERSMAN, Astrid MEESTERS, Thomas MEURICE, Catherine MONSIEUR, Tom RENDERS, Amaury STAS DE RICHELLE, Sara STROOBANT, Tine VAN BUYNDER (vanaf 15/06/2017), Stijn VAN HOUT, Liesbet VANDENABEELE, Audrey WARNANT
Secretariaat	Astrid VAN DROOGENBROECK

MISSIE

De jongerenraad werd eind 2016 opgericht op initiatief van de Raad en is samengesteld uit stagiairs en jonge bedrijfsrevisoren. Zij vervult in hoofdzaak een adviesfunctie en formuleert aanbevelingen aan de Raad en de algemene vergadering. De jongerenraad tracht een stem te bieden aan jonge beroepsbeoefenaars en stagiairs en wil hun bekommernissen – gerelateerd aan de stage en de uitoefening van het beroep – overmaken aan de Raad van het Instituut. Tot slot wil de jongerenraad ook het netwerken tussen de jonge beroepsbeoefenaars en de stagiairs stimuleren.

De eind 2016 opgerichte jongerenraad is met haar werkzaamheden gestart in het jaar 2017 en heeft daartoe acht keer vergaderd.

De jongerenraad heeft het afgelopen jaar meermaals een delegatie afgevaardigd die is tussenbeide gekomen op verscheidene evenementen die door het Instituut werden georganiseerd. Zo hebben twee leden tijdens de algemene vergadering van het Instituut van 28 april 2017 het woord genomen. Tijdens hun uiteenzetting hebben zij voornamelijk de jongerenraad en de doelstellingen ervan toegelicht alsook een aantal aandachtspunten en aanbevelingen opgesomd waarop zij zich in de toekomst wensen toe te spitsen. Een soortgelijke presentatie werd gehouden tijdens de verschillende regionale avondontmoetingen van het Instituut. Via dergelijke tussenkomsten en presentaties heeft de jongerenraad zich voornamelijk willen profileren als aanspreekpunt voor (jonge) bedrijfsrevisoren en stagiairs en heeft zij deze doelgroep ertoe willen aansporen om hun eventuele bekommernissen en/of suggesties betreffende het beroep aan de jongerenraad mee te delen. Een delegatie van de jongerenraad is ingegaan op de uitnodiging om deel te nemen aan de strategische vergadering van de Raad, aan een vergadering van de Stagecommissie en aan een vergadering van de Commissie Vorming. Tijdens deze drie vergaderingen hebben zij hun eerste bevindingen over hun activiteiten reeds kunnen delen met de leden van de Raad, de Stagecommissie en de Commissie Vorming.

Op 17 mei 2017 vond een eerste *networking event* plaats voor de bedrijfsrevisoren en stagiairs die zich eveneens kandidaat hadden gesteld om deel uit te maken van de jongerenraad, maar waarvan de kandidatuur niet weerhouden werd. Op die manier hebben deze personen de kans gekregen om hun *input* te geven over de verschillende thema's waarrond de jongerenraad werkt, namelijk de stage, de permanente vorming, de kwaliteitscontrole en de *branding* van het beroep.

Bepaalde leden hebben het afgelopen jaar het Instituut vertegenwoordigd op *jobdays* en informatiedagen georganiseerd door verschillende onderwijsinstellingen teneinde er het beroep van bedrijfsrevisor te komen toelichten.

Er werden eveneens contacten gelegd met *Accountancy Europe*, dat zijn interesse heeft betoond in de werking van de IBR jongerenraad. Er werd in dat opzicht een *interview* afgenomen van Daniel Kroes en Liesbet Vandabeele. De jongerenraad heeft er reeds mee ingestemd om haar medewerking te verlenen aan *Accountancy Europe* voor de organisatie van een *networking event* op Europees niveau dat gepland wordt in de loop van 2018.

Tot slot heeft de jongerenraad gewerkt aan het opstellen van een enquête, bestemd voor vier verschillende doelgroepen, namelijk:

- De stagiairs die hun stage gestart zijn op 1 juli 2017;
- De stagiairs die hun stage gestart zijn vóór 1 juli 2017;
- De bedrijfsrevisoren tot 37 jaar;
- De kandidaat-stagiairs (die nog niet gestart zijn met de stage).

Deze enquête werd in het laatste trimester van 2017 uitgestuurd. De voornaamste resultaten van deze enquête zullen op de algemene vergadering van 2018 worden bekendgemaakt.

COMITÉ WETGEVENDE WERKZAAMHEDEN

Dit comité, dat maandelijks vergadert, ondersteunt de Raad bij zijn wetgevende en normatieve waakfunctie. Daartoe onderzoekt het systematisch de wetgevende ontwikkelingen die het beroep aanbelangen en organiseert het contacten met de besluitvormers op wetgevend gebied. Aan de wettelijke organen van het IBR stelt het ook de gepaste wetgevende en normatieve teksten (adviezen en mededelingen) voor. Het comité beoordeelt daarenboven de opportuniteit om te reageren op de *exposure drafts* van de IFAC en de Europese Commissie.

In 2017 heeft het Comité 10 keer vergaderd.

Samenstelling:

Voorzitter	Thierry DUPONT
Leden	Lieven ACKE, Daniel KROES, Patricia LELEU, Patrick VAN IMPE en Raynald VERMOESEN

COÖRDINATIECEL PCAOB

Deze cel ziet toe op de uitvoering van de registratieverplichting van de leden van het IBR bij de PCAOB, zoals opgelegd door de SEC van de Verenigde Staten. In 2017 heeft de cel PCAOB haar werkzaamheden verdergezet waarbij zij zich heeft vergewist van de bijwerking van de gegevens die werden vrijgegeven ten tijde van de registratie (*Annual Report Form*) door de betrokken bedrijfsrevisorenkantoren.

De coördinatiecel staat open voor alle bedrijfsrevisoren.

Voorzitter	Tom MEULEMAN
-------------------	--------------

INTERNE DIENSTEN

(op 1 januari 2018)

Marc Bihain

SECRETARIS-GENERAAL

SECRETARIAAT GENERAAL

- Alexia Cauwe, diensthoofd
- Evy De Wit, management assistant

Astrid Van Droogenbroeck
DIENSTHOOFD STAGE & REGISTER

- Ludwig Polfliet, adviseur
- Sandra Hovart, management assistant
- Hilde Meeussen, management assistant
- Marleen Roggeman, management assistant

Inge Vanbeveren
DIENSTHOOFD VAKTECHNIEK & NORMEN

- Stéphanie Quintart, adviseur
- Erik Gjymshana, attaché
- Evy De Wit, management assistant

Erwin Vanderstappen
DIENSTHOOFD JURIDISCHE ZAKEN & VORMING — ALGEMEEN AFGEVAARDIGDE ICCI

- Steven De Blauwe, adviseur
- Ludwig Polfliet, adviseur
- Dounia Smeyers, attaché
- Sarah Van de Steene, management assistant (+griffie)
- Dominique Vanesse, management assistant (events-vorming)
- Mauricette Van Houdt, management assistant (events-vorming)

Jan Laplasse
DIENSTHOOFD COMMUNICATIE

- Aurore Wuilmart, attachée
- Fatiha Berrazi, vertaalster

Christophe D'hondt
DIENSTHOOFD BOEKHOUDING & IT

- Sandrine Duquenne, adviseur
- Carine Bauwens, management assistant

Stef Van Attenhoven
DIENSTHOOFD HR EN LOGISTIEK

- Michel Van Belle, logistiek
- Christine Schietecat, receptionist

Sandrine Van Bellinghen
ALGEMEEN AFGEVAARDIGDE EUROPESE EN INTERNATIONALE AANGELEGENHEDEN

ORGANISATIE VAN DE STAGE

Patrick VAN IMPE,
Raadslid, Voorzitter van de
Stagecommissie

SAMENSTELLING VAN DE STAGECOMMISSIE

Voorzitter	Patrick VAN IMPE
Leden van de Raad	Fernand MAILLARD, Tom MEULEMAN en Luc VERRIJSEN
Externe leden	Romuald BILEM (vanaf 24 maart 2017), Martine BLOCKX, Boudewijn CALLENS, Fabio DE CLERCQ, Marleen DEFOER (tot 24 maart 2017) en Vinciane MARICQ
Technische adviseurs	Dirk STRAGIER en René VAN ASBROECK
Secretariaat	Astrid VAN DROOGENBROECK

MISSIE

De organisatie van de toegang tot het beroep is één van de essentiële opdrachten die de wetgever aan het IBR heeft toevertrouwd.

De stagiairs-bedrijfsrevisoren zijn de bedrijfsrevisoren van de toekomst en het is dan ook één van de voornaamste bekommernissen van de Stagecommissie om een deskundig korps van beroepsbeoefenaars klaar te stomen voor de uitoefening van het beroep. De driejarige stage van bedrijfsrevisor verloopt daarom onder het nauwgezet toezicht en de begeleiding van de Stagecommissie die erover waakt dat een hoogstaande kwaliteit van de opleiding wordt gewaarborgd. Het takenpakket van de bedrijfsrevisor is veelzijdig en de Stagecommissie acht het bijgevolg van belang dat ook de stage zoveel mogelijk facetten van het beroep behelst.

1. Impact van de wet van 7 december 2016 op de toegangsmodaliteiten tot de stage van bedrijfsrevisor

De voorwaarden om toe te treden tot de stage van bedrijfsrevisor werden met ingang van 1 januari 2017 gewijzigd ingevolge de inwerkingtreding van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren.

Waar het slagen in een toelatingsexamen voorheen als voorwaarde gold om te kunnen toetreden tot de stage, is dit sinds de inwerkingtreding van de wet van 7 december 2016 niet langer het geval. De stage kan bijgevolg sinds 1 juli 2017 – d.i. de traditionele aanvangsdatum van de stage – worden aangevat zonder dat de stagiair geslaagd is voor de toelatingsexamens. Dit betekent echter niet dat de toetsing van de materies die deel uitmaakten van het toelatingsexamen wordt opgeheven. De stagiair zal nog steeds moeten slagen voor al deze materies maar hij heeft voortaan ook de mogelijkheid om deze tijdens de stage af te leggen. De overige toelatingsvoorwaarden, met name houder zijn van een masterdiploma en een stageovereenkomst afsluiten met een bedrijfsrevisor die minstens vijf jaar is ingeschreven in het openbaar register, zijn onveranderd gebleven.

De modaliteiten betreffende de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor moeten nog verder worden uitgewerkt in een koninklijk besluit. Bij ontstentenis van een dergelijk koninklijk besluit blijven de voorschriften uit het koninklijk besluit van 30 april 2007 betreffende de toegang tot het beroep van bedrijfsrevisor van kracht voor zover ze niet strijdig zijn met de wet van 7 december 2016.

Bijgevolg werden de examens in 2017 nog georganiseerd onder de vorm van toelatings- en

stage-examens, met dien verstande dat de toelatingsexamens niet langer belemmerend waren om de stage te kunnen aanvatten.

2. Organisatie van de stage

In de loop van de stage dient de stagiair een aantal stageverplichtingen te vervullen. De voornaamste zijn:

- Het slagen voor de stage-examens en desgevallend de nog resterende toelatingsexamens;
- Het uitvoeren van minstens duizend uren revisorale opdrachten per stagejaar onder het toezicht van een stageleider;
- Het rapporteren van de stageactiviteiten aan de hand van het stagedagboek.

De Stagecommissie organiseert jaarlijks een reeks vrijblijvende stageseminaries die de voorbereiding vormen op het afleggen van de stage-examens. Het programma van stageseminaries omvatte daarom ook in 2017 de tien thema's die deel uitmaken van de stage-examens en werden geanimeerd door specialisten uit de betreffende vakgebieden.

Op de 22 stageseminaries (11 Nederlandstalige en 11 Franstalige) die in 2017 hebben plaatsgevonden, werden in totaal 856 aanwezigheden geregistreerd, hetzij een gemiddelde van 39 deelnemers per stageseminarie.

Het waarborgen en indien nodig verbeteren van de kwaliteit van de stageseminaries is een constante bekommernis van de Stagecommissie. Op basis van evaluatieformulieren die door de deelnemers aan de stageseminaries worden ingevuld, volgt de Stagecommissie de beoordeling van de stageseminaries van dichtbij op. Uit deze evaluatieformulieren blijkt een gemiddelde

waardering van 80% als algemene beoordeling, 83% voor de didactische benadering en 76% voor de documentatie.

In aansluiting op de stageseminaries werden in de periode september-november 20 stage-examens (10 Nederlandstalige en 10 Franstalige) georganiseerd, waarvoor in totaal 1.340 aanwezigheden werden geregistreerd. Het globaal slaagpercentage bedroeg 62%.

De Stagecommissie heeft het stagedagboek geanalyseerd zoals dat jaarlijks door elke stagiair moet worden ingediend en waarin verslag wordt uitgebracht van de stageactiviteiten. Er werd het voorbije jaar opnieuw gebruik gemaakt van drie verschillende modellen van stagedagboeken, elk bestemd voor een verschillende doelgroep. Het eerste en meest omvangrijke model wordt gebruikt door de stagiairs die nog niet zijn toegelaten tot het bekwaamheidsexamen. Het tweede en vereenvoudigde model wordt aangewend door de stagiairs die reeds zijn toegelaten tot het bekwaamheidsexamen. Het derde model ten slotte bestaat uitsluitend uit een deontologische verklaring en wordt ingevuld door de stagiairs die geslaagd zijn voor het bekwaamheidsexamen.

Op basis van het stagedagboek werd nagegaan of er tijdens de stage voldoende en gevarieerde revisorale opdrachten aan bod kwamen en werden er, voor zover nodig, aanbevelingen voor de toekomst geformuleerd. De adviezen voor de stagedagboeken werden ook overgemaakt aan de juryleden van het bekwaamheidsexamen opdat zij bij de mondelinge overhoring van de stagiair rekening konden houden met eventuele tekortkomingen.

3. Rol van de Examencommissie Samenstelling van de Examencommissie

Voorzitter: Henri OLIVIER (HEC-ULg)

Leden: Joël BRANSON (VUB), Boudewijn CALLENS, Ignace DE BEELDE (UGent), Yves DE CORDT (UCL), Catherine DENDAUW (UNamur), Ingrid DE POORTER (UGent), Felix FANK (HEC-ULg), Ann GAEREMYNCK (K.U. Leuven), Ann JORISSEN (UA), Pascal MINNE (ULB), Denis PHILIPPE (ICHEC/UCL), Danielle SOUGNÉ (HEC-ULg) en Patrick VAN IMPE (K.U. Leuven, campus Antwerpen).

De voornaamste bevoegdheid van de Examencommissie bestaat in het goedkeuren van de vragen voor de toelatingsproeven. De Examencommissie draagt de opdracht voor het opstellen van deze vragen op aan personen die één of meerdere van de vakgebieden doceren aan een universiteit of hogeschool van het lange type. Zij stelt daarenboven de lijst op met nuttige referentiewerken die de deelnemers aan de toelatingsexamens kunnen raadplegen ter voorbereiding ervan. Tot slot deliberaert de Examencommissie over de examenresultaten en rapporteert deze aan de Stagecommissie. In het kader van haar verschillende werkzaamheden heeft de Examencommissie het afgelopen jaar tweemaal vergaderd.

4. Toelatingsexamen en wisselwerking met de universiteiten en hogescholen

De Stagecommissie heeft in oktober 2017 de jaarlijkse toelatingsexamens georganiseerd. In totaal werden er 46 toelatingsexamens (23 Nederlandstalige en 23 Franstalige) georganiseerd. Over de verschillende vakgebieden werden er 2.039 examens afgelegd waarvan 344 door personen die de stage reeds gestart waren. Voor het eerst nam er dus een gemengde populatie aan

deze examens deel, namelijk zowel kandidaten die de stage reeds gestart waren als niet-stagiairs.

De stagiairs en kandidaat-stagiairs kunnen op basis van hun universitair parcours vrijstellingen verkrijgen voor de toelatingsexamens.

In het kader van de analyse van deze vrijstellingen en om de behandeling van de toelatingsdossiers optimaal te laten verlopen, onderhoudt de Stagecommissie nauwe contacten met de universiteiten en hogescholen van het lange type met economische oriëntatie. De onderwijsinstellingen worden ertoe aangespoord om wijzigingen aan studieprogramma's op regelmatige basis mee te delen teneinde de elektronische databank met cursussen actueel te houden. Deze wisselwerking tussen het IBR en de onderwijsinstellingen laat toe om een maximum aantal vrijstellingen te verlenen en dient in het belang van de kandidaten te worden voortgezet.

5. Bekwaamheidsexamen 2017

De twee zittingen van het bekwaamheidsexamen werden zoals ieder jaar in de periodes mei/juni en november/december georganiseerd.

Het examen bestaat uit een schriftelijk en een mondeling gedeelte en beoogt niet enkel het testen van de technische kennis maar beoordeelt eveneens de maturiteit van de stagiair.

De mondelinge proeven worden afgenomen door een jury van vijf personen, waaronder een universiteitsprofessor of professor van het hoger onderwijs van het lange type die het voorzitterschap waarneemt, drie bedrijfsrevisoren en een vertegenwoordiger van de economische en sociale wereld.

Voorzitters van de kamers van de jury voor het bekwaamheidsexamen:

Voorzitters van de vier Franstalige kamers:

Karin COMBLÉ (UMONS), Paul Alain FORIERS (ULB), Yves DE CORDT (UCL), Danielle SOUGNÉ (HEC-ULg).

Voorzitters van de vijf Nederlandstalige kamers :

Ann GAEREMYNCK (K.U. Leuven), Christoph VAN DER ELST (UGent), Marleen WILLEKENS (K.U. Leuven), Herman BRAECKMANS (UA), Ann JORISSEN (UA).

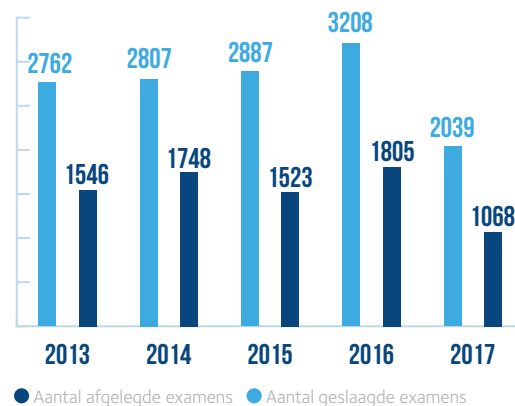
Zowel de juryleden als de Stagecommissie hechten belang aan de *monitoring* van stagiairs die niet geslaagd zijn voor het bekwaamheidsexamen. Zo krijgen de niet geslaagde stagiairs na afloop van het mondeling examen onmiddellijk toelichting omtrent hun kennislacunes en ontvangen zij aanbevelingen van de bekwaamheidsjury. De stagiairs die niet geslaagd zijn worden tevens onderworpen aan de norm inzake de permanente vorming zoals die van toepassing is op de bedrijfsrevisoren. Daarenboven worden stagiairs die voor de derde keer niet geslaagd zijn, samen met hun stagemeeester uitgenodigd voor een onderhoud met de Stagecommissie teneinde mogelijke actieplannen te bespreken.

6. Statistiques

EVOLUTIE VAN HET AANTAL AFGELEGDE TOELATINGSEXAMENS / AANTAL GESLAAGDE TOELATINGSEXAMENS

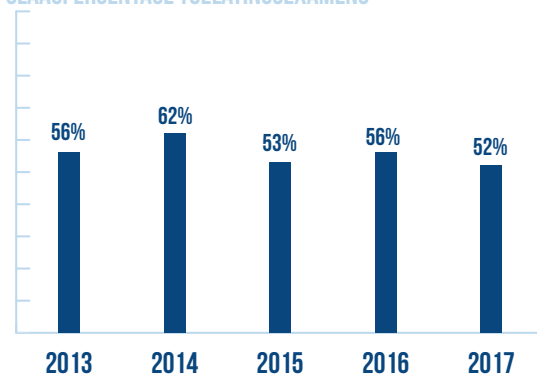

Op 24 maart 2017 ontving de Raad van het IBR de lichting jonge bedrijfsrevisoren die in 2016 de eed aflegden

De bovenstaande grafiek toont een significante terugval van het aantal afgelegde toelatingsexamens in 2017 vergeleken met de voorgaande jaren. Een mogelijke verklaring voor deze terugval kan worden gevonden in de onzekerheid over de toekomstige modaliteiten inzake de examens en de organisatie van de stage in afwezigheid van een nieuw koninklijk besluit.

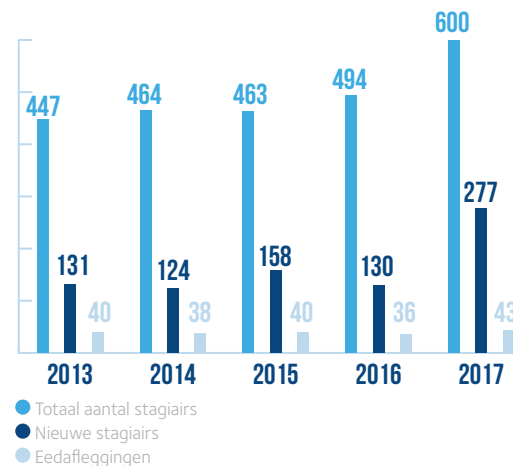
SLAAGPERCENTAGE TOELATINGSEXAMENS

DEELNAMECIJFERS EN SLAAGPERCENTAGES VAN DE BEKWAAMHEIDSEXAMENS

Année		Aantal kandidaten	Aantal eerste deelnames	Geslaagd	
2013	F	21	7	12	57 %
	N	58	37	30	52 %
	Totaal	79	44	42	53 %
2014	F	20	15	9	45 %
	N	58	35	25	43 %
	Totaal	78	50	34	44 %
2015	F	29	16	14	48 %
	N	55	34	23	42 %
	Totaal	84	50	37	44 %
2016	F	26	15	9	35 %
	N	65	33	25	38 %
	Totaal	91	48	34	37 %
2017	F	26	13	12	46 %
	N	57	34	24	42 %
	Totaal	83	47	36	43 %

EVOLUTIE AANTAL STAGIAIRS EN EEDAFLEGGINGEN

Het aantal stagiairs is in 2017 sterk toegenomen. Deze stijging is naar alle waarschijnlijkheid te wijten aan de wijziging in de reglementering die het mogelijk maakt de stage aan te vatten zonder voorafgaandelijk te slagen in de toelatingsexamens.

NORMEN EN AUDITDOCTRINE

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

Voorzitster	Patricia LELEU
Ondervoorzitter	Wim RUTSAERT
Leden	Gert CLAES, Ghislain DOCHEN, Marie-Noëlle GODEAU, Luis LAPERAL, Marleen MANNEKENS, Carl ROMBAUT, Dries SCHOCKAERT, Hélène SPEGELAERE, Jacques VANDERNOOT en Olivier VERTESEN
Secretariaat	Inge VANBEVEREN en Stéphanie QUINTART

Patricia LELEU,
Voorzitster van de Commissie
Normen

WERKGROEPEN DIE VERSLAG UITBRENGEN AAN DE COMMISSIE

- Commissarisverslag
- Werkgroep controlenorm KMO (IBR-IAB)
- *Data Analytics*
- Andere attesteringen
- Bijzondere opdrachten
- Mutualiteiten en Auteursrechten

KERNTHEMA'S 2017

- Wijziging van de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISA's (omzetting van de boekhoudrichtlijn in artikel 144 van het Wetboek van vennootschappen): goedkeuring door de minister van Economie – inwerkingtreding: boekjaren geopend vanaf 1 januari 2016
- Norm inzake de opheffing van bepaalde normen en aanbevelingen van het IBR: goedkeuring door de HREB en de minister van Economie – inwerkingtreding: 19 september 2017
- Herziening van de norm van 2009 inzake de toepassing van de ISA's in België: nieuwe openbare raadpleging van 21 december 2017 tot 25 januari 2018
- Herziening van de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISA's (audithervorming en nieuwe en herziene ISA's): openbare raadpleging van 30 januari 2017 tot 17 maart 2017 – nieuwe openbare raadpleging van 5 februari tot 5 maart 2018
- Toepassing van de ISA's in kleinere entiteiten ("*scalability*"): technische nota "samenvatting van de controleaanpak in niet-complexe entiteiten" en ondersteuning van de werkgroep IBR-IAB controlenorm KMO
- Niet-financiële informatie (omzetting van de richtlijn in artikel 96/119 W. Venn. en artikel 144/148 W. Venn.): ondersteuning van de werkgroep onder leiding van het VBO tot ontwikkeling van een brochure over de nieuwe verplichtingen inzake niet-financiële informatie – publicatie verwacht begin 2018
- Bijdrage aan de redactie van de ICCI publicatie omtrent het commissarisverslag – publicatie verwacht in maart 2018
- Nauwgezette opvolging van en bijdrage aan de Europese en internationale evoluties (IAASB).

MISSIE

Belast met de ontwikkeling van het normatief beroepskader ontwikkelt de commissie Normen voor de beroepsuitoefening de normen voor de beroepsuitoefening en de auditdoctrine, rekening houdend met de Belgische en Europese context en met de evoluties van het internationaal kader, en dit zowel op het vlak van de wettelijke controleopdracht van de commissaris als in het kader van andere wettelijke of contractuele opdrachten, zoals de bijzondere opdrachten of andere attesteringen.

Normen en aanbevelingen

–Goedkeuring door de HREB en de minister van Economie van de norm inzake de opheffing van bepaalde normen en aanbevelingen van het IBR

Krachtens de wet van 7 december 2016 werd de bevoegdheid inzake het toezicht op en de kwaliteitscontrole van de bedrijfsrevisoren overgedragen aan het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren en werden de bepalingen inzake onafhankelijkheid geïntegreerd in de wet. Bijgevolg werden de normen inzake de kwaliteitscontrole en inzake de onafhankelijkheid zonder voorwerp en dienden deze bijgevolg opgeheven te worden. Evenwel, voor wat de opdrachten van bedrijfsrevisoren bij entiteiten die vallen onder het toepassingsgebied van de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de stichtingen en de Europese politieke partijen en stichtingen, worden de normen inzake bepaalde

aspecten verbonden met de onafhankelijkheid van de commissaris slechts opgeheven vanaf de datum waarop onder meer de artikelen 133/1 en 133/2 van het Wetboek van vennootschappen van toepassing worden gemaakt op deze entiteiten.

De reeds door andere normen opgeheven normen en aanbevelingen werden overigens bevestigd in deze norm.

De norm werd door de Raad van het IBR aangenomen op 24 februari en 26 april 2017. De HREB keurde de norm goed op 27 april 2017 en de minister van Economie op 12 september 2017. Deze goedkeuring heeft het voorwerp uitgemaakt van een bericht gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 19 september 2017, datum waarop de norm in werking is getreden.

–Ontwerp van norm inzake de toepassing van de ISA's in België

Reeds in 2016 heeft het IBR een norm aangenomen die tot doel had om de door de IAASB ontwikkelende nieuwe en herziene ISA's van toepassing te maken in België op hetzelfde ogenblik dat de Auditverordening en de wet van 7 december 2016 in werking traden. Belangrijke commentaren geuit tijdens de openbare raadpleging omtrent de bijkomende norm (herzien) bij de in België van toepassing zijnde ISA's (zie hierna) hebben geleid tot een injunctie van de minister van Economie waarbij het IBR werd opgelegd om het toepassingsgebied van het ontwerp te herzien. Tevens werd van het IBR gevraagd om samen met het Instituut van Accountants en Belastingconsulenten (IAB) te werken aan een norm inzake de contractuele controle van KMO's (zie verder).

Dit alles heeft geleid tot een aangepaste versie van het ontwerp van norm (herzien in 2017) inzake de toepassing van de ISA's in België die aan een tweede (en dus verkorte) openbare raadpleging werd voorgelegd van 21 december 2017 tot 25 januari 2018.

Intussen heeft het IBR de vertalingen van de nieuwe en herziene ISA's verder afgewerkt, in het bijzonder in samenwerking met de Franse Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes en Conseil Supérieur de l'Ordre des Experts-Comptables. Deze verbeterde versies staan intussen gepubliceerd op de website van het IBR.

–De wijziging en herziening van de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISA's

De wet van 18 december 2015 tot omzetting van richtlijn 2013/34/EU van 26 juni 2013 van het Europees Parlement en van de Raad betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen, tot wijziging van richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad ("de boekhoudrichtlijn") heeft het toenmalig artikel 144, eerste lid, van het Wetboek van vennootschappen gewijzigd en een vermelding in 9° ingevoegd.

Eind 2016 werd de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISA's dan ook voor een eerste keer gewijzigd. De norm werd door de Raad van het IBR aangenomen op 26 augustus en 1 december 2016 en goedgekeurd door de HREB op 14 december 2016. Op 17 maart 2017 werd het bericht van 13 maart 2017 van de minister die

« In 2017 heeft de Commissie normen voor de beroepsuitoefening zich verder ingezet om het normatief kader af te stemmen op de nieuwe wettelijke vereisten die voortvloeien uit de Europese audithervorming alsook op de nieuwe verplichtingen die volgen uit de nieuwe en herziene ISA's. Naast het louter normatief aspect, heeft de Commissie ook verder geïnvesteerd in de ontwikkeling van tools ter ondersteuning van de revisoren bij het aanpassen van hun controleaanpak aan de context van KMO's, alsook bij het toepassen van de nieuwe wettelijke en normatieve verplichtingen betreffende het commissarisverslag ».

Patricia LELEU, Voorzitster van de Commissie Normen

bevoegd is voor Economie met betrekking tot de goedkeuring van voormelde norm bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. De wijzigingen zijn van toepassing op de boekjaren geopend vanaf 1 januari 2016.

In 2017 heeft de Raad van het IBR een eerste openbare raadpleging gelanceerd omtrent de herziening van de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISA's. De Europese verordening en de omzetting van de Europese richtlijn betreffende de audithervorming hebben immers eveneens een impact gehad op de artikelen 144 en 148 van het Wetboek van vennootschappen en bijgevolg op de vermeldingen die de commissaris in zijn verslag betreffende de overige door wet- en regelgeving gestelde eisen dient op te nemen. Bovendien passen ook de nieuwe ISA 701 en de herziene ISA's de structuur en de bewoording van het commissarisverslag grondig aan. De herziening van de bijkomende norm beoogde deze gewijzigde wettelijke en normatieve context te vertalen. Tijdens de openbare raadpleging, die liep van 30 januari 2017 tot 17 maart 2017, werden belangrijke commentaren geuit die noopten tot een belangrijke aanpassing van de normen die het IBR op dat ogenblik aan het ontwikkelen was (zie hierboven).

De herziening van de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde ISA's diende ook aangepast te worden en een nieuwe (en dus verkorte) openbare raadpleging vond plaats van 5 februari tot 5 maart 2018.

Het jaar 2017 stond dan ook in het teken van het op elkaar afstemmen van alle ontwerpnormen maar tevens het ondersteunen van de bedrijfsrevisoren die intussen reeds onderworpen zijn

aan nieuwe wettelijke verplichtingen. De Raad van het IBR is zich bewust van de moeilijkheden die bedrijfsrevisoren kunnen ondervinden bij het formuleren van de commissarisverslagen in een normatieve context die niet definitief is en mogelijks aan verandering onderhevig is. Daarom heeft de Commissie normen ook actief meegeewerkt aan het uitwerken van auditdoctrine en modelverslagen om de bedrijfsrevisoren hierin te ondersteunen zodat de kwaliteit van de audits die de bedrijfsrevisoren leveren, verzekerd kan blijven.

Commissarisverslag

Al de bovenstaande evoluties noopten tot het herwerken van de ICCI publicatie "Het commissarisverslag". De werkgroep commissarisverslag heeft hiertoe in 2017 11 keer vergaderd. De nieuwe editie geeft gevolg aan de recente belangrijke evoluties van de Belgische en Europese wettelijke bepalingen en van het Belgisch en internationaal normatief kader.

De werkgroep beoogt dit boek ter beschikking te stellen begin 2018. Echter, omdat zowel de norm (herzien in 2017) inzake de toepassing van de ISA's in België als de bijkomende norm (herzien in 2018) bij de in België van toepassing zijnde ISA's op dat ogenblik enkel nog als ontwerp zullen bestaan, is deze editie begin 2018 op de website van het ICCI gepubliceerd in elektronische vorm. Op deze manier kan het boek later, indien nodig, nog geactualiseerd worden om rekening te houden met de door de HREB en de minister van Economie goedgekeurde normen.

De toepassing van de ISA's in niet-complexe entiteiten

De bedrijfsrevisoren controleren talrijke kleine entiteiten en andere niet-complexe entiteiten.

Zowel de Europese audithervorming als de ISA's voorzien dat de concrete toepassing van de normen aangepast is aan de eigenschappen van elke aan een controle onderworpen entiteit, meer bepaald: de omvang, de complexiteit en de aard daarvan (bijv. verenigingen). De proportionele toepassing van de ISA's ("scalability") wordt door het IBR telkens voorop gesteld bij het ontwikkelen van normen of doctrine.

Op voorstel van de Commissie normen werd een pragmatische aanpak uitgewerkt als leidraad voor de proportionele toepassing van de ISA's in functie van de omvang en de complexiteit van de gecontroleerde entiteit, gericht op een effectieve en relevante controle tegen een beheerste kostprijs. Deze technische nota "Samenvatting van de controleaanpak in niet-complexe entiteiten" werd in 2017 gepubliceerd op de website van het IBR.

Eerder werd reeds gemeld dat, op verzoek van de minister van Economie, het IBR samen met het IAB gewerkt heeft aan een controlenorm voor KMO's en kleine vzw's, ivzw's en stichtingen. Dergelijke norm zou slaan op de contractuele controle van de jaarrekening of financiële overzichten, namelijk de assurance-opdrachten met een redelijke of beperkte mate van zekerheid, alsook de gemeenschappelijke bijzondere opdrachten, maar beoogt geenszins de wettelijke controle uitgevoerd krachtens artikel 16/1 van het Wetboek van vennootschappen noch de opdrachten die door of krachtens een in België van toepassing zijnde wet of regelgeving aan de commissaris of uitsluitend aan de bedrijfsrevisor worden toevertrouwd.

Data Analytics

Naar aanleiding van de verdere digitalisering van

het beroep van bedrijfsrevisor heeft het IBR een nieuwe werkgroep *Data Analytics* opgericht bestaande uit bedrijfsrevisoren en een professor van de Universiteit Hasselt. In de loop van het jaar 2017 heeft deze werkgroep een brochure ontworpen die aantoont dat *data analytics* ingebed kan worden in de controleaanpak en veel mogelijkheden biedt om de auditkwaliteit te verbeteren. In december 2017 werden twee seminars gegeven over de impact van *data analytics* op het beroep, één in het Frans en het andere in het Nederlands. Beide seminars hebben een groot succes gekend.

Andere attesteringen

De wet van 3 september 2017 vormt de omzetting voor België van de richtlijn 2014/95/EU betreffende de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit, door bepaalde grote vennootschappen en groepen en voert nieuwe verplichtingen in op het vlak van reporting, zowel voor bepaalde vennootschappen als voor de bedrijfsrevisoren.

Onder leiding van het VBO werd een werkgroep opgericht, waarvan het IBR deel uitmaakte en die beoogt begin 2018 een toelichtingsnota te publiceren omtrent deze nieuwe rapporteringsverplichtingen. De werkgroep andere attesteringen heeft hiervoor input verstrekt.

Bijzondere opdrachten

De Commissie Normen heeft in 2016 en 2017, onder leiding van haar werkgroep "Bijzondere opdrachten", praktische nota's geschreven, die toelichting verstrekken over de wijze waarop de in België van toepassing zijnde internationale standaarden toegepast moeten worden op de bijzondere opdrachten en, in voorkomend geval, op de door het IBR reeds aangenomen normen

met betrekking tot de bijzondere opdrachten. De derde praktische nota betreft de inbreng in natura en is begin 2018 gepubliceerd op de website van het IBR.

Sectorspecifieke werkgroepen

Binnen de Commissie normen werden een aantal sectorspecifieke werkgroepen opgericht, zoals "Mutualiteiten" of "Auteursrechten". Deze werkgroepen komen samen in functie van de verwachtingen van de diverse stakeholders in de verschillende sectoren om, in overleg met deze stakeholders, modeldocumenten te ontwikkelen teneinde de rol van de bedrijfsrevisor te laten evolueren in functie van de normatieve en wetgevende ontwikkelingen.

Internationale en Europese evoluties

-IAASB

De Commissie Normen heeft ook in 2017 nauwgezet de internationale en Europese evoluties opgevolgd en wil proactief blijven bijdragen aan de evolutie van de beroepsnormen. De commissie volgt dan ook van dichtbij de werkzaamheden op van de IAASB. In 2017 heeft Jacques Vander-noot, lid van de Commissie normen, de functie van Technical Advisor van de heer Marc Pickeur, Board Member van de IAASB waargenomen tot het einde van diens mandaat op 31 december 2017.

Overzicht van de auditdoctrine ontwikkeld in 2017

Adviezen

[Advies 2017/01](#), Commissarisverslag (19 januari 2017)

[Advies 2017/02](#), Van toepassing zijnde voorschriften op het commissarisverslag over het boekjaar 2016 (2 maart 2017)

[\(Ingetrokken\) Advies 2017/03](#), Ontwerp van norm inzake de toepassing van de nieuwe en herziene ISA's in België – stand van zaken (19 juli 2017)

[Advies 2017/04](#), Commissarisverslag – Draagwijdte van de verklaring in het commissarisverslag van (eventuele) materiële onzekerheden die verband houden met gebeurtenissen of omstandigheden die mogelijk aanzienlijke twijfel doen rijzen over het vermogen van de vennootschap om haar bedrijfsactiviteiten voort te zetten (art. 144, § 1, 7° W. Venn.) (8 september 2017)

[Advies 2017/05](#), Interpretatie van de Europese auditverordening in samenhang met de norm inzake de toepassing van ISQC 1 in België – opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang (11 september 2017)

[Advies 2017/06](#), Ontwerp van norm inzake de toepassing van de nieuwe en herziene ISA's in België – stand van zaken en intrekking van advies 2017/03 (6 oktober 2017)

[Advies 2017/07](#), Afspraken over single audit: audit rekeningen 2017 Vlaamse overheid (28 november 2017)

[Advies 2017/08](#), Boek XX Insolventie Wetboek economisch recht – impact van de toepassing ervan op de bedrijfsrevisor (29 november 2017)

Mededelingen

[Mededeling 2017/01](#), Openbare raadpleging over het ontwerp van bijkomende norm (herzien) bij de in België van toepassing zijnde internationale auditstandaarden (ISA's) – Het commissarisver-

slag in het kader van een wettelijke controle van de (geconsolideerde) jaarrekening en andere aspecten met betrekking tot de opdracht van de commissaris (30 januari 2017)

[Mededeling 2017/02](#), EMIR – Wet van 25 december 2016 tot omzetting van richtlijn 2014/91/EU en houdende diverse bepalingen: nieuwe verplichtingen en nieuwe opdrachten voor de commissaris (31 januari 2017)

[Mededeling 2017/03](#), Modellen van de neer te leggen jaarrekening (27 februari 2017)

[Mededeling 2017/04](#), EMIR – Reglement van de FSMA over de medewerking van de bedrijfsrevisoren aan het toezicht op de naleving van de EMIR verordening door de niet-financiële tegenpartijen (28 februari 2017)

[Mededeling 2017/05](#), Impact van de wet van 7 december 2016 en van de audithervorming op de organisatie van het bedrijfsrevisorenkantoor (20 maart 2017)

[Mededeling 2017/06](#), Commissarisverslag bij verenigingen en stichtingen (28 maart 2017)

[Mededeling 2017/07](#), EMIR – toelichting van de FSMA betreffende de bijzondere verslagen op te stellen door de commissarissen bij bepaalde niet-financiële tegenpartijen (9 mei 2017)

[Mededeling 2017/08](#), Typologie van de verschillende vormen van 'berichtgeving' met algemene draagwijdte van het IBR (10 mei 2017)

[Mededeling 2017/09](#), Afschaffing van de statuten van «vrijwillig beperkte bedrijfsrevisor» en

«wettelijk beperkte bedrijfsrevisor» (5 juli 2017)

[Mededeling 2017/10](#), Einde van de besprekingen over een toenadering tussen de drie instituten en ontwikkelingen wat KMO-audits betreft (7 juli 2017)

[Mededeling 2017/11](#), Opheffing van punt 4 van de Mededeling 2014/09 van het IBR van 3 oktober 2014 (27 september 2017)

[Mededeling 2017/12](#), Controle van de permanente vorming door het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren (13 november 2017)

[Mededeling 2017/13](#), Technische nota – Samenvatting van de controleaanpak in niet-complexe entiteiten (14 december 2017)

[Mededeling 2017/14](#), Inzamelen jaarlijkse informatie door het IBR (18 december 2017)

[Mededeling 2017/15](#), Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (18 december 2017)

[Mededeling 2017/16](#), EMIR (19 december 2017)

[Mededeling 2017/17](#), Openbare raadpleging over het nieuw ontwerp van norm tot wijziging van de norm van 10 november 2009 inzake de toepassing van de ISA's in België (termijn: 25 januari 2018) – 21 december 2017

GEDELEGEERDE OPDRACHTEN

OPENBAAR REGISTER

Krijtlijnen nieuw koninklijk besluit van 21 juli 2017

In 2017 verscheen het nieuw K.B. van 21 juli 2017 betreffende de toekenning van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor alsook de inschrijving en de registratie in het openbaar register. Hierin worden de voorwaarden opgesomd waaraan de natuurlijke en de rechtspersonen moeten voldoen om de hoedanigheid van bedrijfsrevisor te kunnen verkrijgen en ingeschreven te worden in het openbaar register. Er wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen:

- de natuurlijke persoon, onderdaan van een lidstaat;
- de natuurlijke persoon, onderdaan van een derde land;
- de rechtspersoon met zetel in een lidstaat;
- de entiteit (andere dan een natuurlijke persoon) naar het recht van derde landen.

In het K.B. wordt de nadere inhoud van het openbaar register en de modaliteiten inzake het bijwerken en het raadplegen ervan, nader bepaald en gepreciseerd.

De volgende nieuwigheden m.b.t. het openbaar register worden in het K.B. van 21 juli 2017 ingevoerd:

- 1 Het onderscheid tussen de begrippen “ingeschreven” en “geregistreerd” in het openbaar register.

Natuurlijke en rechtspersonen die zijn ingeschreven in het openbaar register kunnen, in tegenstelling tot de geregistreerde auditkantoren, de titel van bedrijfsrevisor dragen. De **geregistreerde auditkantoren** zijn een afzonderlijke en nieuwe categorie in het openbaar register. Hiermee worden de auditkantoren van een andere lidstaat aangeduid die niet de hoedanigheid van bedrijfsrevisor bezitten maar die ertoe gerechtigd zijn om de wettelijke controle van de jaarrekeningen uit te voeren voor zover zij een vaste vertegenwoordiger aanduiden die de hoedanigheid heeft van bedrijfsrevisor (ingeschreven in het openbaar register) en die de eindverantwoordelijkheid draagt voor de controleopdracht.

- 2 Met betrekking tot de informatie die minstens in het openbaar register zichtbaar moet zijn, dient er voortaan voor elke bedrijfsrevisor natuurlijke persoon te worden vermeld of hij over de bevoegdheid beschikt om de rechtspersoon of entiteit waarvoor hij werkzaam is, te verbinden (“**handtekeningsbevoegdheid** heeft”).

- 3 Het koninklijk besluit van 21 juli 2017 bevat ook een reeks bepalingen die verband houden met het statuut van “**tijdelijk verhinderde bedrijfsrevisor**” dat verankerd werd in de wet van 7 december 2016. De verklaring van tijdelijke verhindering dient per aangetekend schrijven (of per elektronisch formulier) te worden be-

1.081

bedrijfsrevisoren (natuurlijke personen) waren ingeschreven in het openbaar register van het IBR op 31.12.2017.

tekend aan het IBR binnen de vijftien dagen nadat de situatie van verhindering is ontstaan. De bedrijfsrevisor die nalaat zijn verklaring in te dienen binnen de voorgeschreven termijn stelt zich bloot aan vervolgingen ingesteld door het College voor de Sanctiecommissie van de FSMA.

De bedrijfsrevisor die een einde wenst te stellen aan zijn statuut van “tijdelijk verhinderd bedrijfsrevisor” dient hiertoe de toestemming van het IBR te bekomen. Hij dient te verklaren dat hij zich niet langer in de situatie van onverenigbaarheid bevindt. Die verklaring dient desgevallend vergezeld te zijn van “elk element dat aantoonst dat de situatie van verhindering is beëindigd”.

Wie langer dan 5 jaar het statuut van tijdelijk verhinderd bedrijfsrevisor heeft aangenomen en opnieuw revisorale werkzaamheden wil opnemen, zal in de toekomst aan een mondelinge proef worden onderworpen, afgenomen door drie leden van de Raad van het IBR (van dezelfde taalrol).

Bijhouden en bijwerken van het openbaar register

De Raad van het IBR was tot 31 december 2016 bij wet rechtstreeks aangesteld om het openbaar register bij te houden waarin de bedrijfsrevisoren – zowel de bedrijfsrevisoren natuurlijke personen als de bedrijfsrevisorenkantoren – worden

543

bedrijfsrevisorenkantoren waren ingeschreven in het openbaar register op 31.12.2017.

opgenomen met hun individueel nummer. Sinds 1 januari 2017 vervult het Instituut deze taak nog steeds, maar als een bevoegdheid die wettelijk werd gedelegeerd door het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren. Het College draagt in het bijzonder de eindverantwoordelijkheid voor het toezicht op de toekenning van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor, en op de inschrijving, de registratie in, het houden en het bijwerken van het openbaar register. Het College heeft dan ook ten allen tijde toegang tot dit openbaar register en kan, na het advies van het Instituut te hebben ingewonnen, de aanpassingen eisen die het nuttig acht.

Het openbaar register neemt de vorm aan van een elektronisch raadpleegbare gegevensbank die permanent dient geactualiseerd te blijven en die kan geraadpleegd worden op de website van het Instituut. Artikel 17, § 2 van het koninklijk besluit van 21 juli 2017 stelt dat de Raad van het IBR dient vast te leggen welke gegevens rechtstreeks door de bedrijfsrevisoren kunnen bijgewerkt worden langs elektronische weg (dus zonder tussenkomst van het IBR). A *contrario* kunnen de gegevens die de Raad niet uitdrukkelijk aanduidt als vrij wijzigbaar, niet zonder toestemming van de Raad worden gewijzigd.

Het IBR heeft zich het voorbije decennium het recht voorbehouden om de vennootschapsbenamingen te onderwerpen aan een voorafgaande goedkeuring

door het Uitvoerend comité. Bijgevolg kunnen de bedrijfsrevisoren in het softwareprogramma dat het register organiseert, deze naam niet zelf wijzigen.

De wet van 7 december 2016 stelt duidelijk dat de bedrijfsrevisoren verantwoordelijk zijn voor de juistheid van de aan het Instituut meegedeelde gegevens. De bedrijfsrevisor zal jaarlijks aan het Instituut dienen te bevestigen dat de gegevens die in het openbaar register zijn opgenomen en op hem betrekking hebben, “volledig en actueel zijn”.

Publiek toezicht op de toekenning en intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor

Sinds 1 januari 2017 neemt het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren de rol waar van (enig) orgaan van publiek toezicht en kan het zich verzetten tegen iedere beslissing tot toekenning en intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor en hierover een eindbeslissing nemen. Alle beslissingen van het Instituut inzake toekenning en intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor worden bijgevolg meegedeeld aan het College dat zich hiertegen binnen een wettelijke termijn van 7 of 15 werkdagen kan verzetten. De beslissingen van het Instituut hebben pas uitwerking na het verstrijken van deze verzetstermijnen en worden geacht door het College te zijn genomen.

1. Wijzigingen in het openbaar register in 2017

1.1. Bedrijfsrevisoren natuurlijke personen

Nieuwe inschrijvingen

(artikel 5 van de wet van 7 december 2016 en artikel 2 van het koninklijk besluit van 21 juli 2017)

ANNO Evelien (Ao2551), BALBAERT Margot (Ao2552), BIEBAUT Dieter (Ao2553), BUEDTS Maarten (Ao2577), BUTACIDE Nicolas (Ao2568), DECKERS Sebastien (Ao2554), DE GREEF Elien (Ao2582), DE GROOTE Evelien (Ao2583), DE LANNOYE Wim (Ao2584), DELFORGE CHERYL (Ao2569), DE MEYER Ruben (Ao2555), DE ROY Elke (Ao2556), DE VRIENDT Elke (Ao2557), DUMORTIER Gaëtan (Ao2570), DUPUIS Sarah (Ao2571), EVERAERT Hans (Ao2558), EVERSDIJK Wouter (Ao2550), GABRIEL Gilles (Ao2575), GHEYSEN Barbara (Ao2559), GONZALEZ Grégory (Ao2588), HOLVOET Jean-Louis (Ao2572), KEUNEN Geert (Ao2560), LEFRANCQ Briec (Ao2581), LOTTIN Steve (Ao2580), MOENS Lynn (Ao2561), MOREAU Jonathan (Ao2589), OSSENA CANTARA Sarah (Ao2573), RATY Stéphan (Ao2574), RUELE Jérôme (Ao2590), SCHRAEPEN Philippe (Ao2562), SMET Martijn (Ao2585), STAS DE RICHELLE Amaury (Ao2591), TACK Aurelie (Ao2563), THIRION Dries (Ao2576), VANDECRUYS Wim (Ao2586), VAN DER VEKEN Wim (Ao2587), VANDER VOORDT Stéphanie (Ao2592), VANLOOCK Dieter (Ao2564), VANZEGBROECK Bart (Ao2578), VERHEYDE Lom (Ao2565), VERLINDEN Kathleen (Ao2566), VERMEIREN Tim (Ao2567), VEYT Steven (Ao2579).

	Aantal nieuwe bedrijfsrevisoren	Aantal vertrokken bedrijfsrevisoren
2012	42	24
2013	40	36
2014	37	28
2015	39	48
2016	36	21
2017	43	28

Intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor (natuurlijke personen)

1 Op verzoek van de bedrijfsrevisor (ontslag)

(artikel 9, § 1, 2° van de wet van 7 december 2016 en artikel 23 van het koninklijk besluit van 21 juli 2017)

ANCIAUX Pierre (Aoo579), BINON Louis-François (Ao2230), BLOCKX Martine (Ao2055), BOONS Robert (Ao1165), BRION Michel (Aoo785), DE COCK Marc (Ao1598), DEPOORTER Karel (Ao1435), DE VREESE Olivier (Ao1960), DUBOIS Bruno (Ao1379), GRIGNARD Michel (Aoo745), JOYE Claudine (Aoo798), LANCKMAN Ben (Aoo750), MAEYAERT Philip (Ao1783), MOUY Daniel (Ao1287), NAESSENS Dirk, Maurice (Ao1021), PEIRCE Robert (Aoo807), PIRE Philippe (Ao1161), RUYSEN Ludo (Aoo949), SATIN Olivier (Ao1947), SCHELPE Dieter (Ao2263), SCHILTZ Dirk (Ao1413), SIMON Laurent (Ao2205), VAN CAUTER Willem (Aoo735), VANDENHOUWE Anke (Ao2350), VANDERBEEK Pierre (Ao1824), VAN RIE Frans (Aoo867), VERSCHULDEN Frans (Aoo896), VOS Roland (Ao1670), VESSIE Bénédicte (Ao1744).

2 Drie maanden na een terechtwijzing waaraan geen gevolg werd gegeven

(artikel 9 § 1, 1° van de wet van 7 december 2016)

Nihil.

3 Ingeval niet langer voldaan wordt aan één of meerdere van de voorwaarden voor de toekenning van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor (met uitzondering van de voorwaarden opgenomen in artikels 5, § 1, 6° en 7, § 1, 7°)

(artikel 9 §§ 3 en 4 van de wet van 7 december 2016)

Nihil.

Aantal bedrijfsrevisoren natuurlijke personen opgesplitst per taalgroep	Op 31.12.2016	Op 31.12.2017
Totaal	1.068	1.081
taalgroep Nederlands	365	367
taalgroep Frans	703	714
Aantal bedrijfsrevisoren die zich tijdelijk verhinderd verklaarden om revisorale opdrachten uit te voeren	153	176

(artikel 30, § 1 van de wet van 7 december 2016)

Toekenning van de titel van erebedrijfsrevisor

(artikel 11, § 2 van de wet van 7 december 2016)

De Raad kan, na raadpleging van het College, het voeren van de titel van erebedrijfsrevisor toekennen aan bedrijfsrevisoren natuurlijke personen die ontslag namen na gedurende tenminste vijftien jaar het beroep met waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid te hebben uitgeoefend en die niet actief zijn in een ander beroep dat verwarring zou kunnen scheppen met de activiteiten van een bedrijfsrevisor.

ANCIAUX Pierre (Aoo579), BOONS Robert (Ao1165), DE BRABANDER Koen (Ao1316), DUBOIS Bruno (Ao1379), GRIGNARD Michel (Aoo745), JOYE Claudine (Aoo798), LANCKMAN Ben (Aoo750), LIPTON David (Ao1173), MAEYAERT Philip (Ao1783), PEIRCE Robert (Aoo807), RUYSEN Ludo (Aoo949), SATIN Olivier (Ao1947), SCHILTZ Dirk (Ao1413), VANDERBEEK Pierre (Ao1824), VAN RIE Frans (Aoo867), VERHAEGEN Frank J. (Ao1189), VOS Roland (Ao1670).

Overlijden

In de loop van het afgelopen jaar heeft de Raad het overlijden vernomen van de bedrijfsrevisoren DALLE Jean-Michel (Ao1870), DE STAERCKE Jacques (Aoo330), DODEMONT Jean (Aoo692), LEMBERGER Henri (Aoo853), TIEST Roger (Aoo587), TIMMERMAN Georges (Aoo389), VAN DER MEULEN Oswald (Aoo354), VERHEYDEN Karel (Ao1059), VERSCHUREN Albert (Aoo964).

De Raad heeft zijn deelneming betuigd aan de families van de overledenen.

1.2. Bedrijfsrevisorenkantoren

Inschrijving bedrijfsrevisorenkantoren

(artikel 6 van de wet van 7 december 2016 en artikels 7 en 8 van het koninklijk besluit van 21 juli 2017)

Boo935 – BVBA EDK Bedrijfsrevisor
 Boo936 – SCRL Benjamin GORLIER – Réviseurs d'Entreprises
 Boo937 – SPRL Br D Audit
 Boo938 – SPRL CDP PETIT & Co
 Boo939 – SPRL AUDICIA
 Boo940 – BVBA INE NUYTS
 Boo941 – BVBA Sofie van Grieken
 Boo942 – SPRL BE US Audit & Consulting
 Boo943 – SCS HPHK
 Boo944 – SPRL D&C – AUDIT & CONSEIL
 Boo945 – BVBA Lom Verheyde Bedrijfsrevisor
 Boo946 – BVBA Lieven Acke Bedrijfsrevisor
 Boo947 – BVBA REVILINE – Yves Janssens Bedrijfsrevisor
 Boo948 – BVBA Abdellatif El Boudaati
 Boo949 – BVBA Eef Naessens
 Boo950 – BVBA BEDRIJFSREVISOR DUJARDIN
 Boo951 – BVBA F.BOELENS
 Boo952 – BVBA TOM WINDELEN
 Boo953 – CVBA CERTAM AUDIT
 Boo954 – Comm. V PHILIPPE SCHRAEPEN BEDRIJFSREVISOR
 Boo955 – SCS BUTACIDE N. REVISEUR D'ENTREPRISES
 Boo956 – Comm. V M. Poel, Bedrijfsrevisor
 Boo957 – Société de droit commun Cédric Mattart SPRL
 Boo958 – BVBA Luteijn, Serghini & Co Bedrijfsrevisoren
 Boo959 – SPRL TKS AUDIT
 Boo960 – Comm. V Mathias Roef bedrijfsrevisor
 Boo961 – CVBA AUDITAS – VDG
 Boo962 – BVBA ELERIUS

Intrekking van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor (bedrijfsrevisorenkantoren)

1 Op verzoek van de bedrijfsrevisor

(artikel 9, § 1, 2° van de wet van 7 december 2016 en artikel 23 van het koninklijk besluit van 21 juli 2017)

Boo154 – NV BOES & C°, bedrijfsrevisoren
Boo195 – BVBA HUYGENS & C°
Boo264 – SPRL CDP PETIT & C°
Boo328 – BVBA VAN CAKENBERGHE & PARTNERS
Boo332 – BVBA VAN RIE & C°, Bedrijfsrevisoren
Boo371 – SPRL PH. PIRE & C°
Boo384 – BVBA ROBERT BOONS
Boo517 – BVBA PHILIP MAEYAERT
Boo526 – SPRL MICHEL BRION AND CO
Boo635 – SPRL Martine BLOCKX
Boo678 – SPRL Audit MH
Boo679 – BVBA Willy Doms Bedrijfsrevisor B.V.B.A.
Boo713 – BVBA PIERRE VANDERBEEK
Boo738 – SPRL LF BINON
Boo861 – Comm. V Bedrijfsrevisor JP Loots
Boo927 – SPRL WILLEM VAN CAUTER – BEDRIJFSREVISOR – REVISEUR D'ENTREPRISES

2 Drie maanden na een terechtwijzing waaraan geen gevolg werd gegeven

(artikel 9 § 1, 1° van de wet van 7 december 2016)

Nihil.

3 Ingeval niet langer voldaan wordt aan één of meerdere van de voorwaarden voor de toekenning van de hoedanigheid van bedrijfsrevisor

(artikel 9 § 3 van de wet van 7 december 2016)

Nihil.

Aantal bedrijfsrevisorenkantoren opgesplitst volgens juridische vorm

	Op 31.12.2016	Op 31.12.2017
Totaal	531	543
Maatschap	4	5
Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (BVBA)	437	444
Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA)	43	46
Commanditaire vennootschap (Comm. V.)	45	47
Commanditaire vennootschap op aandelen (Comm. V.A.)	0	0
Naamloze vennootschap (NV)	2	1
Vennootschap onder firma (VOF)	0	0

1.3. Auditors en auditororganisaties van derde landen

Nieuwe inschrijvingen

(artikels 7 en 8 van de wet van 7 december 2016 en artikels 15 en 16 van het koninklijk besluit van 21 juli 2017)

Geen nieuwe inschrijvingen in 2017.

Aantal auditororganisaties derde landen

	Op 31.12.2016	Op 31.12.2017
Totaal	7	7
Waarvan geregistreerde derde landen	7	7

2. Wijzigingen in de lijst van de netwerken in 2017

Nieuwe inschrijvingen

Noo060 PITON APH

Ontslag

Noo004 Audit Support Belgium RM²

Noo036 André, De Bonhome et associés

Noo038 Roels, Criel – Fiduro

Aantal gelijste netwerken

	Op 31.12.2016	Op 31.12.2017
Totaal	54	52

VORMING

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE PERMANENTE VORMING

Voorzitster	Gisèle VANDEWEERD
Leden	Fabio DE CLERCQ, Annie DE WILDE, Faska KHROUZ, Fernand MAILLARD, Luc RAVERT, Wendy SAMAN, Luc R. VAN DEN ABBEELE, Bernard VAN DEN BORRE, Wim VAN GASSE, Lodewijk VERCAMMEN en Christel WYMEERSCH
Secretariaat	Stef VAN ATTENHOVEN

Gisèle VANDEWEERD,
Voorzitster van de Commissie
Permanente Vorming

5.479

deelnames aan de vormingsactiviteiten,
opnieuw een zeer hoog aantal.

MISSIE

De Commissie Vorming heeft als opdracht:

- het jaarlijks aan de Raad voorstellen van een vormingsprogramma aangepast aan de professionele behoeften van de bedrijfsrevisoren en zorgen voor een zorgvuldige selectie van kwaliteitsvolle sprekers. Bij het voorstel van dit vormingsprogramma houdt de Commissie rekening met de actualiteit van de onderwerpen, de noden van het beroep, de belangstelling voor bepaalde onderwerpen en het unieke karakter van bepaalde thema's (d.w.z.: seminars die enkel via het IBR worden aangeboden);
- het instaan voor de organisatie en de kwaliteitscontrole van de seminars, onder meer door middel van evaluaties;
- het opvolgen van de internationale ontwikkelingen op het gebied van de permanente vorming (FEE *Education Working Party* – IFAC – IAESB) en het nagaan en bewaken van de conformiteit van de norm voor de permanente vorming met voormelde ontwikkelingen;
- in het kader van de voorafgaandelijke goedkeuring van de vormingsprogramma's van de bedrijfsrevisorenkantoren: de voorgelegde dossiers analyseren en, in voorkomend geval, bespreken in de Commissie, teneinde tot een collegiale beslissing te komen.

1. Kenmerken van het vormingsprogramma 2017

Het programma 2017-februari 2018 omvatte 75 “klassieke” seminars die 37 verschillende thema’s behandelden m.b.t. audit en controle, recht, fiscaliteit, ISA’s, IAS/IFRS en plichtenleer. Bovendien werd er een vormingscyclus “Quick scan lokale besturen” georganiseerd en vonden er nog 6 workshops plaats, goed voor een totaal van 87 vormingssessies.

De meeste seminars werden zoals gebruikelijk gewijd aan topics rond audit en controle. Twee ervan hadden betrekking tot de module *Not-for-profit*, vier tweetalige seminars situeerden zich in de audit van de financiële sector, vijf betroffen thema’s in de publieke sector.

Naast de klassieke thema’s was er binnen het luik audit en controle uiteraard aandacht voor de actualiteit: zo werd een seminarie gewijd aan het “Gewijzigd commissarisverslag ten gevolge van de omzetting van de EU Auditrichtlijn”. Wegens het grote succes werd dit seminarie een tweede keer georganiseerd.

De seminars *Impact of data analytics on audit en Going concern* werden voor de eerste keer georganiseerd. De hoge opkomst bewijst dat deze thema’s beantwoorden aan een reële behoefte van het beroep.

Net als vorig jaar werden er een aantal zeer populaire seminars ontdekt. “Update fiscaliteit: actualiteit vennootschapsbelasting op inkomsten 2016”, “Update fiscaliteit: recente ontwikkelingen *capita selecta*. Aandachtspunten voor de bedrijfsrevisor” en “De bedrijfsrevisor en de vennootschapswetgeving: actualiteit en

special topics”. Zelfs de tweede versie van deze seminars kon rekenen op een volle zaal.... Zo waren op de fiscale seminars en de seminars rond vennootschapswetgeving in het totaal bijna 350 confraters aanwezig, of één derde van het totaal aantal bedrijfsrevisoren.

Tijdens de Franstalige versie van dit seminarie maakte de voorzitter van het Instituut gebruik van de *slido-tool*, die de deelnemers toelaat om met hun smartphone vragen te stellen aan de spreker. Dit interactieve programma kende succes. De Commissie Vorming wenst het gebruik ervan in de toekomst aan te moedigen.

2. Evalueren en voorstellen indienen

De 87 vormingssessies werden bijgewoond door in totaal 5.232 deelnemers, waarvan 4.477 (85,5%) bedrijfsrevisoren, 576 (11%) stagiairs en 179 (3,5%) derden. Op een gemiddeld seminarie waren 60 personen aanwezig, waarvan 51 confraters.

De seminars en sprekers werden in 2017 over het algemeen zeer positief geëvalueerd: een uitstekend gemiddeld percentage van 81 % voor de algemene beoordeling, een nog sterkere 82 % voor de didactische benadering, tenslotte een iets lager gemiddelde van 77,5 % voor de documentatie.

De Commissie blijft er voortdurend naar streven om het programma nog meer te laten beantwoorden aan de wensen van de deelnemers en inzonderheid het beroep. In dat verband wordt bijzonder veel aandacht aan de evaluaties. Niet alleen de evaluatie op zich is belangrijk, zeker ook de voorstellen voor andere seminarithema’s zijn van groot belang. Elk voorstel wordt ernstig genomen en besproken. Vooral voorstellen van nieuwe, actuele thema’s en ontwikkelingen, of

alternatieve invalshoeken zijn voor de Commissie Vorming een bron van inspiratie en liggen mee aan de basis van de noodzakelijke vernieuwing en opfrissing van het vormingsaanbod.

Ook de input van de Jongerenraad werd door zowel de Raad van het Instituut en de Commissie Vorming bijzonder geapprecieerd en in de mate van het mogelijke geïmplementeerd in het volgende vormingsprogramma.

3. Informatiesessies

Er werden op 17 en 20 maart twee gelijkaardige, tweetalige informatiesessies georganiseerd rond het commissarisverslag. Hieraan namen 116 personen deel, waarvan 102 bedrijfsrevisoren.

4. Studiedagen

De nieuwe opportuniteiten voor het beroep binnen de publieke sector waren de aanzet voor twee studiedagen. Een eerste studiedag op 11 mei betrof de lancering van de *Quick Scan* voor

lokale besturen. De “Nieuwigheden in de openbare aanbestedingen en de rol van de bedrijfsrevisor” was het thema van de studiedag van 23 oktober. Beide events samen mochten rekenen op de deelname van 131 personen, waarvan 28 derden.

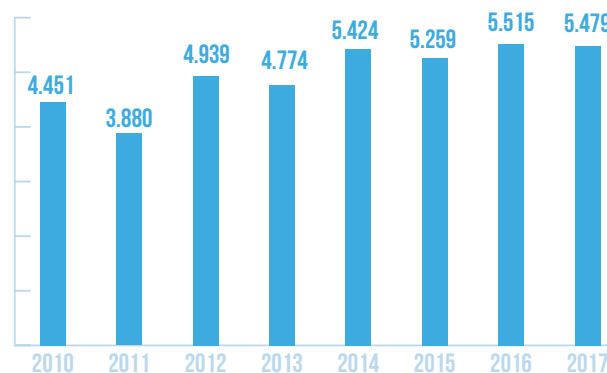
5. Regionale ontmoetingen van het beroep

In het najaar organiseerde het IBR zijn traditionele regionale avondontmoetingen. Er werden er vijf ontmoetingsbijeenkomsten gepland, waarvan drie in het Nederlands en twee in het Frans.

Om ook de jonge bedrijfsrevisoren aan te moedigen om aan deze confraternele avonden deel te nemen, dienen zij de eerste drie jaar na hun eedaflegging geen deelnamekosten te betalen. In het totaal namen 156 confraters deel.

De raad is evenwel van mening dat de formule van regionale ontmoetingen moet worden herzien. Er werd besloten ze in 2018 niet te organiseren en een nieuw concept aan te bieden in 2019.

AANTAL DEELNAMES VORMINGSACTIVITEITEN

VAKTECHNISCHE COMMISSIES

JURIDISCHE COMMISSIE

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

Voorzitter	Raynald VERMOESEN (bedrijfsrevisor)
Leden	Lieven ACKE (bedrijfsrevisor), Jean-Philippe BONTE (bedrijfsjurist), Herman BRAECKMANS (professor UA – advocaat), Arnaud CLYBOUW (bedrijfsrevisor), Sarah DE GEYTER (Agoria), Annelies DE WILDE (GUBERNA), Ann DIRKX (NBB), Paul Alain FORIERS (professor ULB – advocaat), Hugues FRONVILLE (bedrijfsrevisor), Jean-Paul KOEVOETS (bedrijfsrevisor), Mehdi KOOCHEKI (ABVV), Thierry LHOEST (FSMA), Henri OLIVIER (professor emeritus ULg), Luk OSTYN (bedrijfsrevisor), Erik PEETERMANS (VBO), Gilberte RAUCQ (erenotaris), Daniel VAN CUTSEM (bedrijfsrevisor), Laurence VAN EYCKEN (bedrijfsjurist) en Thierry VAN LOOKE (bedrijfsrevisor). Deze personen zetelen in persoonlijke naam en verbinden gezamenlijk de organisatie waaraan ze verbonden zijn.
Secretariaat	Steven De Blauwe , Erwin Vanderstappen en Dounia Smeyers (vanaf februari 2017)

Raynald VERMOESEN,
Raadslid, Voorzitter van de
Juridische Commissie

KERNTHEMA'S 2017

- Omzetting in Belgisch recht van de Europese audithervorming
- Aansprakelijkheid van de bedrijfsrevisor
- Nieuwe onafhankelijkheidsregels van de commissaris

MISSIE

De Juridische Commissie verleent juridische bijstand aan de organen en de commissies van het IBR door adviezen te verstrekken en mee te werken aan het uitwerken van de rechtsleer om gedragslijnen ten behoeve van de bedrijfsrevisoren uit te stippelen. De Commissie buigt zich ook over juridische (ontwerp)adviezen van de Stichting ICCI die op vraag van de bestuurders van het ICCI aan haar worden voorgelegd.

De Juridische Commissie is samengesteld uit bedrijfsrevisoren en, in de meerderheid, uit personen uit de academische wereld, de advocatuur, het notariaat, de publieke overheden, de diverse maatschappelijke geledingen, enz. Deze diversiteit creëert een unieke gelegenheid om ideeën en ervaringen met elkaar te confronteren. De aan de Commissie voorgelegde vragen hebben meestal betrekking op het vennootschapsrecht of op de regelgeving die het beroep van bedrijfsrevisor aanbelangt, met uitzondering van het fiscaal recht. Bovendien heeft de Juridische Commissie aandacht voor de wetgevende hervormingen die op het bedrijfsrevisoraat betrekking hebben.

«De aan de Juridische Commissie voorgelegde vragen hebben meer bepaald betrekking op het vennootschapsrecht en op de voorschriften in verband met de organisatie van het beroep. In 2017 heeft de Juridische Commissie veel aandacht besteed aan de Europese audithervorming en meer in het bijzonder aan de omzetting ervan in Belgisch recht.»

Raynald VERMOESEN, Voorzitter van de Juridische Commissie

Activiteiten

In 2017 heeft de Juridische Commissie vijf maal vergaderd en de volgende onderwerpen besproken:

- Interpretatie van diverse bepalingen van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren
- Analyse van specifieke aangelegenheden met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissaris
- Aansprakelijkheid van de bedrijfsrevisor ten aanzien van derden in het kader van contractuele opdrachten (opdrachten van de bedrijfsrevisor die hem niet door of krachtens de wet werden toevertrouwd)
- Aansprakelijkheid van de commissaris bij het vaststellen van overtredingen door de gecontroleerde vennootschap die geen schending uitmaken van het Wetboek van vennootschappen of van de boekhoudregelgeving ("NOCLAR": *Non-Compliance with Laws and Regulations* (niet-

naleving van wet- en regelgeving))

- Begrip "niet van materieel belang zijnde overtreding van het Wetboek van vennootschappen en van de statuten" – Impact op het commissarisverslag
- Verrichtingen in contanten voor meer dan 3.000 EUR door de gecontroleerde vennootschap – Impact op het commissarisverslag
- Statuut van de "verhinderde" bedrijfsrevisor – stemrechten en samenstelling van het bestuursorgaan van een bedrijfsrevisorenkantoor.

COMMISSIE SME/SMP

Inge SAEYS,
Voorzitster van de Commissie
SME/SMP

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

Voorzitter	Inge SAEYS
Leden	Geneviève BUELENS (tot 7 september 2017), Christel DE BLANDER , Marie-Chantal DEBROUX-LEDDÉ , Vincent DE WULF , Nicolas DUMONCEAU , Thierry DUPONT , Jean-Benoît RONSE DE CRAENE , Ken SNOEKS , Amaury STAS DE RICHELLE (vanaf 28 november 2017), Jacques VANDERNOOT , Guy VAN DE VELDE en Olivier VERTESEN
Secretariaat	Sandrine VAN BELLINGHEN

ORGAAN DIE VERSLAG UITBRENGT AAN DE COMMISSIE

- Werkgroep ISA en ISQC 1

KERNTHEMA'S 2017

- Deelname aan het opstellen van [FAQ ISA](#) en ISQC1 (gepubliceerd op de website van het ICCI)
- Uitwerking van checklists over risicoanalyses per sector
- Uitwerking van de gids met goede informaticapraktijken voor KMO's (gepubliceerd op de website van het IBR)

MISSIE

Via verschillende acties zorgt de Commissie SME/SMP voor de ondersteuning van een specifieke dienstverlening aan de kleine en middelgrote bedrijfsrevisorenkantoren door de samenwerking tussen deze kantoren.

«Een specifieke dienstverlening bieden aan de kleine en middelgrote bedrijfsrevisorenkantoren evenals aan hun cliënteel, voornamelijk KMO's, behoort tot de kern van de handelingen van de Commissie SME/SMP.»

INGE SAEYS, Voorzitster van de Commissie SME/SMP

1. Hulpmiddelen voor de KMO's

De werkgroep ISA en ISQC 1 heeft de uitwerking verdergezet van de meest frequente vragen en antwoorden (FAQ) met betrekking tot de ISA's en ISQC 1. De werkgroep werkt deze FAQ regelmatig bij en bereidt nog andere vragen en antwoorden voor.

De Commissie heeft via de werkgroep ISA en ISQC1 een tool uitgewerkt inzake risicoanalyse per sector. Deze controlevragenlijsten gebaseerd op documenten opgesteld door de [Compagnie Régionale des Commissaires aux Comptes de Lyon](#), die haar toestemming heeft verleend voor gebruik van haar documenten als inspiratiebron voor België, werden gefinaliseerd en vertaald. Deze tool- risicogerichte controleaanpak in diverse sectoren werd in juli 2017 op de website van het ICCI gepubliceerd.

De Commissie heeft nuttige links voor waarderingsopdrachten toegevoegd aan het platform "waarderingen bij KMO's" op de website van het IBR. Verder werd het volgend artikel "Heeft de daling van de rentevoeten invloed op de waarde van de bedrijven?" gepubliceerd op de website van het IBR op 15 mei 2017.

De Commissie werkt aan het "Pack Ambassador" naar analogie met een voorbeeld van de CNCC.

2. Internationale contacten

De leden van de Commissie SME/SMP volgen de internationale ontwikkelingen, zowel binnen de IFAC (SMP Committee) als binnen Accountancy Europe (SMP Forum van Accountancy Europe) en beantwoorden vragenlijsten uitgaande van deze organisaties.

De Commissie SME/SMP heeft op 1 juni 2017 vergaderd samen met vertegenwoordigers van de IAASB, met name de heer Marc PICKEUR (lid) en mevrouw Inge VANBEVEREN (technical advisor). De activiteiten van de IAASB werden uiteengezet. Verder werd aan de heer Marc PICKEUR gevraagd dat de IAASB rekening zou houden met de bijzonderheden van KMO's bij het ontwikkelen van standaarden zowel de ISA's als de ISQC.

Instituut van de Bedrijfsrevisoren
Koninklijk Instituut

COMMISSIE PUBLIEKE EN NON-PROFIT SECTOR

Lieven ACKE,
Raadslid, Voorzitter van de
Commissie Publieke Sector

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

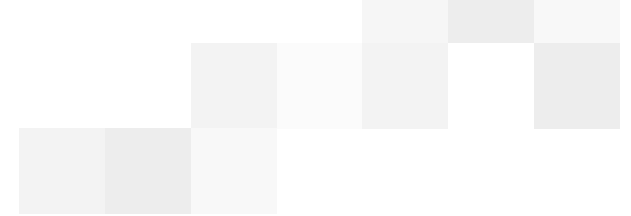
Voorzitter	Lieven ACKE
Leden	Céline ARNAUD, Griet BERTEN, Johan CHRISTIAENS, Arnaud CLYBOUW, Olivier DE BONHOME, Jean FOSSION, Daniel KROES (tot november 2017), Michel LECOCQ, Fernand MAILLARD, Marleen MANNEKENS, Eric MATHAY, Valérie PITON, Michel TEFNIN, Cécile THEUNISSEN en Ria VERHEYEN
Secretariaat	Alexia CAUWE, Steven DE BLAUWE, Erik GJYMSHANA (sinds september 2017), Erwin VANDERSTAPPEN en Aurélie MORSA (tot juni 2017)

WERKGROEPEN DIE VERSLAG UITBRENGEN AAN DE COMMISSIE

- *ISA public sector paragraphs*
- Specificiteiten Non-profit sector
- NGO
- IPSAS
- Observatorium van de openbare aanbestedingen

KERNTHEMA'S 2017

- Studienamiddag 11 mei 2017: Publieke sector
– Lokale besturen: lancering *Quick Scan*
- Studienamiddag 23 oktober 2017: Publieke sector – Nieuwigheden in de openbare aanbestedingen en rol van de bedrijfsrevisor
- Nieuwe modellen van bijzonder bestek in het kader van een overheidsopdracht die betrekking heeft op de aanstelling van een bedrijfsrevisor
- ICCI-Compendium van wetgevende en reglementaire evoluties inzake de publieke sector

De werkgroep NGO is samengesteld uit vertegenwoordigers van de twee NGO-federaties, vertegenwoordigers van de DGO – Directie-Generaal ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp – bedrijfsrevisoren met praktijkervaring in de attestering van NGO's en een bedrijfsrevisor die lid is van de Commissie Normen. De werkgroep werd in 2016 opgericht voor de opvolging van de wetgevingsontwikkelingen met betrekking tot NGO's en de verplichting tot benoeming van een

commissaris vanaf het jaar 2017. De werkgroep heeft een voorbeeld van "verslag van feitelijke bevindingen betreffende de gesubsidieerde kosten" opgesteld. Dit voorbeeldverslag wordt gebruikt door bedrijfsrevisoren in het kader van artikel 47 van het KB van 11 september 2016 dat in werking treedt in het jaar 2017 en betrekking heeft op NGO's geaccrediteerd door de DGO. In november 2017 werd de finale versie van het voorbeeldverslag gepubliceerd op de website van de ICCI.

ACTIVITEITEN

In 2017 werden de volgende thema's behandeld:

- Finaliseren *Quick Scan* tool lokale besturen
- Nieuwigheden in de openbare aanbestedingen en rol van de bedrijfsrevisor
- Observatorium van de openbare aanbestedingen
- Nieuwe modellen van bijzonder bestek in het kader van een overheidsopdracht die betrekking heeft op de aanstelling van een bedrijfsrevisor
- Compendium van wetgevende en reglementaire evoluties inzake de publieke sector
- ICCI-project geannoteerde ISA's – ISA's en de publieke sector
- Problematiek van de niet-terugbetaalde subsidies

- Problematiek van de vorderingen waarvan niet-rentedragende of aan een abnormaal lage rente gekoppelde vorderingen in VZW en stichtingen
- Problematiek van de bestemde fondsen in VZW's en stichtingen in het licht van klasse 19 in Frankrijk
- Commissarisverslagen in de ziekenhuizen
- Jaarrekening van politieke partijen – vervolgadvis van het Rekenhof en problematiek van de bestemde fondsen en waarderingsregels (voor verkiezingen)
- Nieuw verslag NGO

« Het IBR heeft reeds bewezen ten dienste te staan van de publieke en non-profit sector en wil dit met nog meer inzet doen in de toekomst. Zo werd een diagnose-tool, de zogenaamde "quick scan" ontwikkeld voor de lokale besturen; deze tool moet toelaten tegen een aanvaardbare prijs een eerste diagnose uit te voeren van de maturiteit van de organisatie op het vlak van financiële opvolging en rapportering. »

Lieven ACKE, Raadslid, Voorzitter van de Commissie Publieke en Non-profit Sector

MISSIE

In september 2017 fuseerden de Commissie Publieke Sector en de Commissie Non-profit sector tot de Commissie Publieke en Non-profit Sector. Deze gefuseerde Commissie heeft als hoofdtak het beroep in de context van de externe controle binnen de publieke sector en de non-profitsector te positioneren. Ze gaat na of, en in welke mate, een onafhankelijke audit reeds bestaat bij de verschillende subsectoren van de Belgische overheid en wat de rol is, en kan zijn, van de bedrijfsrevisor bij de auditwerkzaamheden in de publieke en non-profit sector. Hierbij wordt gestreefd naar een maximale samenwerking met de andere actoren werkzaam in dit gebied.

COMMISSIE BOEKHOUDKUNDIGE AANGELEGENHEDEN

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

Voorzitter	Raynald VERMOESEN
Leden	Thomas CARLIER, Anke DE BACKER, Stephane DELAUNAY, Michel DE WOLF, Jean-François HUBIN, Luc MARTENS, Elena SHIBKOVA, Daniel VAN CUTSEM, Boudewijn VAN USSEL, en Jean Pierre VINCKE
Secretariaat	Christophe D'HONDT

Raynald VERMOESEN,
Voorzitter van de Commissie
Boekhoudkundige
Aangelegenheden

WERKGROEP DIE VERSLAG UITBRENGT AAN DE COMMISSIE

Werkgroep IPSAS

KERNTHEMA'S 2017

- Opvolgen van discussienota's en ontwerpadviezen van de CBN, in zoverre deze van belang zijn voor het auditberoep en stellingnames voorbereiden van de Raad van het IBR
- Coördinerende overlegrol als adviesorgaan van de Raad aangaande specifieke boekhoudkundige aangelegenheden waarbij het auditberoep er belang bij heeft om een gemeenschappelijk standpunt in te nemen.

MISSIE

De Commissie Boekhoudkundige Aangelegenheden heeft als doel het beroep van bedrijfsrevisor te betrekken bij de totstandkoming van nieuwe wetten, regels, normen en adviezen op boekhoudkundig vlak, meer bepaald de wettelijke en reglementaire bepalingen van algemeen belang en met betrekking tot het auditberoep.

1. Werkzaamheden 2017

In 2017 heeft de Commissie gereageerd op 11 ontwerpadvies van de CBN. Het betrof de ontwerpadvies aangaande:

- Consolidatie bij de horizontale groep (consortium);
- Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen;
- Cijfers van het vorig boekjaar bij opmaak jaarrekening volgens nieuw model;
- Boekhoudkundige verwerking van moratoriuminterest;
- Opname van financiële vaste activa geboekt tegen een hoger bedrag dan hun reële waarde in de toelichting van de jaarrekening;
- Boekhoudkundige verwerking van de vergoeding voor een borg in het kader van de financiering van een voor verkoop bestemd onroerend goed;
- Verenigingen en Stichtingen – Verwerving door de erfpachthouder van het met een erfpacht bezwaard onroerend goed (verwerving tréfonds) – Hereniging van het eigendomsrecht;
- Definiëring van EBIT/EBITDA na omzetting van de accounting richtlijn 2013/34/EU;
- *Reverse factoring*;
- *Common control transactions*;
- Afschrijving van materiële vaste activa in aanbouw en vooruitbetalingen – Inresultaatname van kapitaalsubsidies.

De Commissie vroeg de CBN in de loop van het jaar 2017 tevens advies omtrent de principiële wijziging in de waardering van de voorzieningen voor risico's en kosten ingevoerd door het koninklijk besluit van 18 december 2015 tot omzetting van richtlijn 2013/34/EU van 26 juni 2013 van het Europees Parlement en van de Raad. Op het moment van de redactie van dit jaarverslag werd een ontwerpadvies van de CBN over deze kwestie ter openbare raadpleging voorgelegd.

Er kan worden aan herinnerd dat de Commissie eind 2016 ook advies inwon bij de CBN omtrent de waardering van extralegale pensioenplannen toegekend door ondernemingen aan hun werknemers. Op het moment van de redactie van dit verslag werd een ontwerpadvies van de CBN ter openbare raadpleging voorgelegd omtrent een deelaspect van de problematiek, zijnde de boekhoudkundige verwerking van pensioenplannen van het type vaste bijdragen met wettelijke rendementswaarborg.

De Commissie volgt verder de evolutie in de wetgevende en normatieve initiatieven op internationaal vlak – zonder zich hierover uit te

spreken – dit meer bepaald dankzij de aanwezigheid van een aantal van haar leden in de *Accounting Working Party* van *Accountancy Europe* en haar deelname aan de open debatten van de IFAC.

2. De werkgroep IPSAS

De werkgroep IPSAS, voorgezeten door Patrice SCHUMESCH, werkt onder de vleugels van de Commissie Boekhoudkundige Aangelegenheden.

Deze werkgroep beoogt bij te dragen tot de ontwikkeling en de toepassing van de beste boekhoudkundige praktijken door de overheid in België. De IPSAS zijn hiervoor het onbetwistbare internationale referentiepunt. Verder wordt er aandacht besteed aan Europese ontwikkelingen, meer bepaald aan het project om EPSAS uit te werken op basis van de IPSAS.

De werkgroep werkt ook mee aan het uitwerken van de beginselen van een boekhoudsysteem voor de Belgische overheid dat beantwoordt aan de criteria van transparantie en bruikbaarheid voor de besluitvorming.

De werkgroep IPSAS heeft als missie :

- opvolgen van de werkzaamheden van de Commissie voor de openbare comptabiliteit (COC) en desgevallend samenwerkingsinitiatieven uitwerken (in voorkomend geval kan het IBR de overheid interpellieren over de te nemen initiatieven

inzake overheidsboekhouding);

- opvolgen van de publicaties van de IPSASB en reageren op publicaties met betrekking tot de IPSAS die het auditberoep in België aanbelangen;
- bijdragen tot de implementatie van de IPSAS en/of toekomstige EPSAS in België;
- het aanspreekpunt vormen voor het bedrijfsrevisoraat op het vlak van IPSAS/ EPSAS.

De werkgroep vertegenwoordigde in 2017, via zijn Voorzitter, het IBR op verscheidene evenementen die door *Accountancy Europe* werden georganiseerd met betrekking tot de IPSAS/EPSAS.

Tot slot reageert de werkgroep ook op ontwerpadvies van *Accountancy Europe* gericht aan de IPSASB en levert op die manier een bijdrage aan de redactie van de publicaties van de IPSASB.

INTERNATIONALE RELATIES

Thierry DUPONT,
Voorzitter van het IBR

Michel DE WOLF,
Erevoorzitter van het IBR

1. IFAC

Het IBR – lid van de [IFAC](#) sinds haar oprichting – volgt nauwlettend de activiteiten van deze internationale instelling, zowel de jaarlijkse algemene vergadering als de activiteiten van de IAASB.

1.1. Algemene vergadering van de IFAC

Voorzitter Thierry DUPONT, Secretaris-generaal Marc BIHAIN en erevoorzitter Michel DE WOLF hebben deelgenomen aan de algemene vergadering van de IFAC in Brussel van 15 tot 16 november 2017.

Ter gelegenheid van de 40ste verjaardag van de IFAC, verwelkomden IFAC-voorzitster Rachel GRIMES en de voorzitters van IBR en IAB in Brussel meer dan 300 gasten vanuit de hele wereld. De directie van de IFAC heeft de professionele organisatie van deze door de Belgische instituten ondersteunde Algemene Vergadering sterk gewaardeerd.

1.2. Deelname van het IBR aan de andere activiteiten van de IFAC

De Secretaris-generaal, Marc BIHAIN, heeft deelgenomen aan het *Chief Executives' Strategy Forum* dat gehouden werd op 1 maart in New York. De uitdagingen en de perspectieven voor het beroep kwamen er onder andere ter sprake.

Het Diensthoofd Vaktechniek van het IBR, Inge VANBEVEREN, en opeenvolgend confrater Jacques VANDERNOOT hebben de werkzaamheden uitgeoefend als *technical advisor* van Marc PICKEUR in zijn hoedanigheid van Board Member van de IAASB. Zij hebben op die manier aan de voorbereiding van de nieuwe internationale standaarden (ISA, ISRE, ISAE en ISRS) bijgedragen.

1.3. Deelname van het IBR aan de Edinburgh Group

Het IBR, vertegenwoordigd door erevoorzitter Michel De Wolf, heeft deelgenomen aan de werkzaamheden van de *Edinburgh Group* die is samengesteld uit een deel van de leden van de IFAC met als doel binnen de IFAC de belangen van de kleine en middelgrote kantoren en van de ontwikkelingslanden te verdedigen, alsook rekening te houden met de problemen van de KMO-clënten.

2. Accountancy Europe

Het IBR heeft in 2017 zijn actieve rol binnen [Accountancy Europe](#) voortgezet in meerdere werkgroepen. Deze groepen staan in voor informatie-uitwisseling tussen nationale organisaties en *Accountancy Europe* over de aangelegenheden die het beroep aanbelangen: de audit maar ook de boekhouding, de strijd tegen het witwassen, de banksector, de kapitaalmarkt, het belastingstelsel, de ondernemingsverslaggeving, de deontologie en de toegang tot het beroep, de verzekeringssector, de overheidssector, de duurzame ontwikkeling en de kleine en middelgrote bedrijfsrevisorenkantoren.

De in Brussel gevestigde *Accountancy Europe* is een grote steun voor het beroep bij het zoeken naar oplossingen die in het algemeen belang zijn. Deze organisatie vervult een informatieve rol ten aanzien van haar leden (51 beroepsinstituten afkomstig uit 37 landen, waaronder de 28 lidstaten van de Europese Unie).

In 2017 heeft *Accountancy Europe* de klemtoon gelegd op de volgende aangelegenheden: de toekomst van de controle- en *assurance*-opdrachten, de digitalisering en het verband tussen het belastingstelsel en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Op het niveau van de Europese Unie werden hoofdzakelijk de volgende dossiers met betrekking tot de economische beroepen behandeld: het belastingstelsel, de bescherming van gegevens, de audithervorming, de Unie van de kapitaalmarkten en de strijd tegen terrorisme en witwassen van geld.

3. FIDEF

In 2017 heeft de [FIDEF](#), een structuur binnen de Franse taalgemeenschap gericht op informatie-uitwisseling en samenwerking, 38 landen verspreid over vier continenten bijeengebracht.

De Voorzitter heeft deelgenomen aan de algemene vergadering van de FIDEF die plaatsvond te Rijsel op 26 september 2017.

4. OEC-Congres

De Voorzitter en de erevoorzitter, Daniel Kroes, hebben deelgenomen aan het [72ste congres van de OEC](#), gehouden te Rijsel van 27 tot 29 september 2017.

Het congres had als thema “accountant – advies deskundige”.

5. Congres van de CNCC

Op 21 november 2017 hebben de Ondervoorzitter en de Secretaris-generaal het IBR, op uitnodiging van de CNCC (Frankrijk), vertegenwoordigd op haar 30ste Congres gehouden te Parijs en met als thema “Het beroep veranderen teneinde de economische uitdagingen van Frankrijk aan te gaan”.

Dit congres werd voorafgegaan door een dag gewijd aan de kleine entiteiten. In Frankrijk hebben – van de 190.000 commissarismandaten – 170.000 mandaten betrekking op kleine entiteiten-KMO's.

Er was dus sprake van bevestiging van de ontegensprekelijke toegevoegde waarde van het commissarismandaat voor de ondernemingen en dit in het belang van hun bedrijfsleiders en hun (omgeving?).

6. Belgisch-Nederlandse gespreksgroep

In de Belgisch-Nederlandse gespreksgroep hebben de delegaties van de NBA, het IAB en het IBR hun standpunten uitgewisseld over het beroep in de twee landen. In 2017 was het IBR vertegenwoordigd door de Voorzitter, door de Ondervoorzitter, Tom MEULEMAN, door raadslid Dirk SMETS en bedrijfsrevisor Frans VAN RIE alsook door de algemeen afgevaardigde Europese en internationale aangelegenheden, Sandrine VAN BELLINGHEN.

Tijdens deze vergaderingen werden volgende thema's besproken: *e-learning*, de digitalisering, het belastingstelsel alsook de audithervorming, waaronder het publiek toezicht.

7. Comité franco-belge

In het kader van het Frans-Belgisch Comité dat bijeengekomen is op 13 juli 2017 in Parijs, hebben de Voorzitter, de Ondervoorzitter, Tom MEULEMAN, de Secretaris-generaal, confrater Baudouin THEUNISSEN en de algemeen afgevaardigde Europese en internationale aangelegenheden een ontmoeting gehad met de vertegenwoordigers van de CNCC (de heer Jean BOUQUOT, Voorzitter van de CNCC, mevrouw Mireille BERTHELOT, Ondervoorzitter van de CNCC, en de heer Cédric GELARD, algemeen afgevaardigde van DIPAC).

Op deze vergadering werden onder meer volgende onderwerpen besproken: de implementatie van de audithervorming met inbegrip van het publiek toezicht (en in het bijzonder de financierings-overeenkomst met de H3C en de delegatie van bevoegdheden aan de CNCC met betrekking tot drie domeinen: kwaliteitscontrole van niet-OOB, register en permanente vorming), de impact van de technologische ontwikkelingen op het beroep van auditor, de audit van KMO's, de erelonen, de reacties m.b.t. de ontwikkeling van de signaalfunctie en de bescherming van de klokkenluiders, de impact van de technologische ontwikkelingen op het beroep van auditor, de audit van KMO's alsook de Frans-Belgische coördinatie IFAC-*Accountancy Europe*.

TUCHT

De tuchtinstanties werkzaam binnen het IBR hebben zich het afgelopen jaar verder gekweten van hun langzaam uitdovende rol. De Kamer van verwijzing en instaatstelling werd met de inwerkingtreding van de wet van 7 december 2016 opgeheven en verloor dan ook elke bevoegdheid. Bijgevolg werden er met ingang van 1 januari 2017 geen nieuwe tuchtzaken meer “op rechtsgeldige wijze voorgelegd”¹ door de Kamer van verwijzing en instaatstelling aan de tuchtinstanties binnen het IBR.

De tuchtinstanties behandelden in 2017 enkel nog de vóór 2017 aanhangig gemaakte dossiers. Op het moment dat dit jaarverslag 2017 wordt gepubliceerd hebben reeds drie van de vier tuchtinstanties hun rechtsmacht volledig uitgeput. Alleen de Commissie van beroep heeft nog enkele restdossiers in behandeling.

Er moge op gewezen worden dat ná 1 januari 2017 geen nieuwe zaken meer aanhangig kunnen worden gemaakt bij de bestaande tuchtinstanties, zelfs niet voor feiten en handelingen die zich vóór die datum hebben voltrokken. Enkel het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren kan deze feiten nog in onderzoek nemen.

Bij het consulteren van de tuchtuitspraken, zoals zij anoniem op de *website* van het IBR worden weergegeven, zal elke lezer het gedegen karakter van deze beslissingen kunnen beoordelen. Tegelijk kan daarbij nagegaan worden in welke mate de tuchtinstanties in de gelegenheid werden gesteld om wezenlijke auditproblemen te beoordelen.

ACTIVITEITEN VAN HET IBR IN VERBAND MET TUCHT

	2013	2014	2015	2016	2017
Beslissing tot tuchtverwijzing door de KVI	18	19	12	25	0
Oorsprong kwaliteitscontrole	6	13	6	16	0
Oorsprong toezicht	8	6	6	9	0
Oorsprong administratief	4	0	0	0	1
Tussenkomen van de Raad in tuchtdossiers					
Tuchtcommissie	16	19	18	27	10
Commissie van Beroep	13	13	13	11	13
Tussenkomen in Cassatiedossiers	1	0	2	2	0
Tussenkomen in burgerlijke en administratieve procedures	1	1	3	2	0

¹ Artikel 147 § 1 en artikel 148 § 1 van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren. De overgangsregeling stelt dat de dossiers die voor de inwerkingtreding van de wet (1 januari 2017) “op rechtsgeldige wijze zijn voorgelegd” nog onder de bevoegdheid ressorteren van de tuchtinstanties van het IBR.

LIJST VAN AFKORTINGEN

ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond	IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board	OISZ	Openbare instellingen van sociale zekerheid
AGB	Autonoom Gemeentebedrijf	IAB	Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten	OOB	Organisatie van Openbaar Belang
APB	Autonoom Provinciebedrijf	IBR	Instituut van de Bedrijfsrevisoren	PCAOB	<i>Public Company Accounting Oversight Board</i>
BBC	Beleids- en beheerscyclus	ICHEC	<i>ICHEC Brussels Management School</i>	PE-KE	<i>Petites Entités – Kleine Entiteiten</i>
BIBF	Beroepsinstituut van Erkende Boekhouders en Fiscalisten	IFRS	<i>International Financial Reporting Standards</i>	SEC	<i>Securities and Exchange Commission</i>
CBN	Commissie voor Boekhoudkundige Normen	IPSAS	<i>International Public Sector Accounting Standards</i>	UA	Universiteit Antwerpen
CFI	Cel voor Financiële Informatieverwerking	IPSASB	<i>International Public Sector Accounting Standards Board</i>	UCM	<i>Union des classes moyennes</i>
CNCC	<i>Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes (Frankrijk)</i>	ISA	<i>International Standard on Auditing</i>	UGent	Universiteit Gent
COC	Commissie van de openbare comptabiliteit	ISAE	<i>International Standard for Assurance Engagements</i>	ULB	Université libre de Bruxelles
DGO	Directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp	ISAR	<i>International Standards of Accounting and Reporting</i>	ULg	<i>Université de Liège</i>
DIPAC	<i>Délégation Internationale pour l'Audit et la Comptabilité</i>	ISQC	<i>International Standard on Quality Control</i>	UNamur	<i>Université de Namur</i>
DMF	<i>Département des Marchés Financiers (Frankrijk)</i>	ISRE	<i>International Standard on Review Engagements</i>	UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
EPSAS	<i>European Public Sector Accounting Standards</i>	ISRS	<i>International Standard on Related Services</i>	VBO	Verbond van Belgische Ondernemers
EU	Europese Unie	IVZW	Internationale vereniging zonder winstoogmerk	VZW	Vereniging Zonder Winstoogmerk
EVA	Extern Verzelfstandigd Agentschap	KMO	Kleine en middelgrote ondernemingen	WCO	Wet Continuïteit Ondernemingen
FAG	Financiële Actiegroep ter bestrijding van het witwassen van geld	KU	Katholieke Universiteit Leuven		
Febelfin	Belgische Federatie van de Financiële Sector	Leuven			
FIDEF	<i>Fédération Internationale des Experts-comptables Francophones</i>	KVI	Kamer van verwijzing en instaatstelling		
FSMA	<i>Financial Services and Markets Authority</i>	NBA	Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (Nederland)		
HEC-ULg	<i>Ecole de Gestion de l'Université de Liège</i>	NBB	Nationale Bank van België		
HREB	Hoge Raad voor de Economische Beroepen	NGO	Niet-gouvernementele organisatie		
		OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn		
		OEC	<i>Ordre des Experts-Comptables (Frankrijk)</i>		

COLOFON

VERANTWOORDELIJK UITGEVER

Marc Bihain
Secretaris-generaal IBR
Emile Jacqmainlaan 135/1
1000 Brussel
info@ibr-ire.be

FOTOGRAFISCHE RECHTEN

IBR

OPMAAK EN UITWERKING

Comfi (www.comfi.be)

RAADPLEEG DE WEBSITE VAN HET IBR

www.ibr-ire.be

RAADPLEEG DE FOTOGALERIJ VAN HET IBR

www.flickr.com/photos/ibr-ire